

Аднаўленне былога

15 студзеня ў Нацыянальным мастацкім музеі адбылася ўрачыстая цырымонія перадачы Музею “Замкавы комплекс “Мір” адрэстаўраваных партрэтаў Міхаіла Казіміра Радзівіла “Рыбанькі” і Ганны Людвікі Радзівіл. Гэта частка калекцыі, што цалкам складаецца з 18 партрэтаў прадстаўнікоў славітага роду. Калекцыя належала нашчадку Радзівілаў — князю Канстанціну Гогэнлоэ-Шылінгфюрсту, які жыве ў Германіі. Цяпер яна ўпрыгожвае партрэтную залу Мірскага замка. Зыходна стан некаторых карцін выклікаў занепакоенасць і вымагаў рэстаўрацыі з прычыны абсыпання лака-фарбавага слою. Спачатку дырэкцыя Мірскага замка шукала рэстаўратараў адпаведнай кваліфікацыі і досведу ў суседняй Літве, разглядаўся варыянт звярнуцца па дапамогу ў Польшчу, але ў выніку справу даверылі спецыялістам рэстаўрацыйных майстэрняў Нацыянальнага мастацкага музея нашай краіны. І вось нарэшце адбылася прэзентацыя іх працы. Такім чынам Нацыянальны мастацкі музей толькі распачаў шэраг імпрэз да 80-годдзя. Сімвалічна, што святкаванне пачалося менавіта з рэстаўрацыйнага праекта, бо юбілей у нейкім сэнсе таксама працэс аднаўлення чагосьці былога.

Пётра ВАСІЛЕЎСКИ /
Фота Ганны ШАРКО

Заканчэнне — на старонках 4 — 5.

ПРАЦЯГВАЕЦЦА ПАПІСКА НА ГАЗЕТУ “КУЛЬТУРА” ПРАЗ ІНДЫВІДУАЛЬНЫ (63875) І ВЕДАМАСНЫ (638752) ІНДЭКСЫ/

З дапамогай банкаўскай карткі газету можна выпісаць праз інтэрнэт-сэрвіс на сайце “Белпошты” (пункт “Афармленне падпіскі на друкаваныя сродкі масавай інфармацыі”).

Аршанская перспектыва

**АФШОР
ДЛЯ ТВОРЧАГА
ПРАРЫВУ**

“К” распачынае новы праект, які будзе апісваць змены ў культурнай сферы Аршанскага рэгіёна.

ст. 10 — 11

Персона

**ЗАХВАРЭЎШЫЯ
НА ЛЁД**

Снежны партрэт Сонца ды выцінанка з намёта — скульптар Павел Лявонаў распавёў “К”, на што натхняе зіма і як лёд змяніў яго жыццё.

ст. 7

Асоба і час

**ШЧАМЯЛЁЎ,
ЯКІ ЁН ЁСЦЬ**

“К” публікуе сяброўскія нататкі мастацтвазнаўцы Барыса Крэпака, дзе ён згадвае, якім чынам лёс звёў яго з народным мастаком БССР Леанідам Шчамялёвым.

ст. 15

9 771994 478007 19003

Афіцыйна

Увага, конкурс

Як паведамілі ў Міністэрстве культуры, у мэтах падтрымкі таленавітай моладзі, павышэння яе прафесійнага майстэрства і папулярызавання выяўленчага мастацтва з 16 лютага па 1 мая 2019 года ў краіне праводзіцца Рэспубліканскі конкурс "Трынале маладых мастакоў".

Браць у ім удзел могуць аўтары твораў выяўленчага мастацтва ў любых відах, жанрах і мастацкіх тэхніках і аўтары апублікаваных прац аб выяўленчым мастацтве, ажыццёўленых куратарскіх праектах у галіне выяўленчага мастацтва, асобы, якія атрымліваюць мастацкую ці мастацтвазнаўчую адукацыю ва ўстановах сярэдняй спецыяльнай і вышэйшай адукацыі. Да другой — творчыя, навуковыя, музейныя, педагогічныя работнікі.

наўства і мастацкая крытыка", "Куратарскі праект у галіне выяўленчага мастацтва", "Глядацкая сімпатыя". Для ўдзельнікаў у кожнай намінацыі вызначаюцца дзве групы. Да першай адносяцца асобы, якія атрымліваюць прафесійную мастацкую ці мастацтвазнаўчую адукацыю ва ўстановах сярэдняй спецыяльнай і вышэйшай адукацыі. Да другой — творчыя, навуковыя, музейныя, педагогічныя работнікі.

Заяўкі на ўдзел у трынале прымаюцца па 15 лютага 2019 года на адрас дырэкцыі конкурсу на базе Нацыянальнага цэнтру сучасных мастацтваў: 220040, г. Мінск, вул. Някрасава, 3. Дадатковая інфармацыя змешчана на афіцыйным сайце Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь www.kultura.by.

Першы этап конкурсу завяршыцца 1 сакавіка: адборачная камісія з падарытых заявак і матэрыялаў вылучыць дзве групы работ у кожнай групе і намінацыі для ўдзелу ў Рэспубліканскай выставе сучаснага выяўленчага мастацтва, якая будзе праходзіць у Мінску з 1 красавіка па 1 мая. Па выніках адкрытага прагляду і ацэнкі твораў мастацтва, апублікаваных мастацтвазнаўчых прац, апісаных куратарскіх канцэпцый, экспануемых у межах выставы, журы конкурсу вызначае пераможцаў.

Аб'ява*

Дворец Рэспублікі аб'являе конкурс на замесненне вакантных должностей в Заслуженный коллектив Республики Беларусь Президентский оркестр Республики Беларусь

артист эстрадно-симфонического оркестра:

- тромбон 1 человек;
- гитара 1 человек;
- скрипки 6 человек (5 ед. из них на время отпуска по уходу за ребенком);
- труба 1 человек.

Срок подачи заявок и документов — до 18 февраля 2019 года по адресу: 220030, г. Минск, Октябрьская пл., 1-1.

К заявлению прилагаются документы, предусмотренные Инструкцией о порядке проведения конкурса, утвержденной Министерством культуры Республики Беларусь от 22.01.2009 № 3.

Для резюме: факс 229-90-50, e-mail: diorok@yandex.ru.

Дополнительная информация по телефону: 229-90-50, 229-90-08, 229-90-04.

Газета КУЛЬТУРА ШТОТДНІЧНІЯ ГРАМАДСКА-ПАЛІТЫЧНАЯ, ДЛЯ ДАСГУ (КУЛЬТУРА, МАСТАЦТВА) Выдаецца з кастрычніка 1991 года. Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь. Рэгістрацыйнае пасведчэнне № 637, выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Галоўны рэдактар — Ілья Васільевіч СВІРЫН; **намеснік галоўнага рэдактара** — Вераніка МОЛАКАВА; **адказны скартар** — Юры КАРПЕНКА; **рэдактары аддзелаў**: Надзея БУЦЫВІЧ, Яўген РАГІН; **аглюнальні рэдакцыі**: Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ, Іна НАРКЕВІЧ, Настася ПАНКРАТАВА, Антон РУДАК; **Юры ЧАРНІКЕВІЧ, спецыяльная карэспандэнт**: Пётр БАСІЛЕВІЧ, Алег КІМЛЯЎ; **карэспандэнт** — Ганна ШАРКО; **фотакарэспандэнт** — Сяргей ЖДАНОВІЧ; **мастацкі рэдактар** — Наталія ОВАД; **карэктар** — Таццяна ПАШКЕВІЧА.

Сайт: www.kimpress.by. E-mail: kultura@tut.by. Адрас рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, ч. 1, п. 1. Тэлефоны: (017) 286 07 97, (017) 334 57 23. Тэлефакс: (017) 334 57 41. Рабочы адрас: (017) 286 07 97, 334 57 41. Выдавец — Рэдакцыяна-выдавешкая ўстанова "КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА".

Дырэктар — СЛАВОДЗІЧ Ірына Аляксееўна; **першы намеснік дырэктара** — КРЫВІЦКАЯ Людміла Аляксееўна. Праймвак: (017) 334 57 41.

220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Часопіс павебр. Бухгалтэрыя: (017) 334 57 35. **Аўтары допісаў паведамылі прозвішча, поўнае імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (імя першага, дату выдчы, кім і калі выдданы пашпарт, асабісты нумар), асноўны месца працы, зваротны адрас.** Аўтарскія рупкісныя звесткі і не вяртаюцца. Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў.

*Матэрыял на правах рэкламы. © "Культура", 2018. Наклад 3 893. Індэксы 63875, 638752.

Рознічны кошт — па дамоўленасці. Папідана ў друк 18.01.2019 у 19.00. Замова 218.

Рэспубліканскія ўнітарнае прадпрыемства "Выдавецтва "Беларускі Дом друку". ЛП № 02330/106 ад 30.04.2004. Пр. Незалежнасці, 79, 220013, Мінск.

Больш чым выстава

З 6 па 10 лютага ў сталічным комплексе "БелЭкспа" на праекце Пераможцаў пройдзе XXVI Мінская міжнародная кніжная выстава-кірмаш. У Беларусь прыедуць прадстаўнікі 35 краін свету, усяго чакаецца каля 300 удзельнікаў. Ганаровыя госць — Злучаныя Штаты Амерыкі. Галоўныя тэмы выставы — Год малой радзімы, II Еўрапейскія гульні.

Ганна ШАРКО

Як паведамілі на прэс-канферэнцыі намеснік міністра інфармацыі Рэспублікі Беларусь Ігар Бузоўскі, уся праграма будзе адпавядаць абранаму для сёлётыя кірмашу слогану — "Больш чым кніга!"

— Сучасныя патрабаванні дыктуюць новыя формы працы па праасоўванні кнігі, таму на выставе мы хочам папулярызаваць яе як звычайнымі, то бок ужо атрымаўшымі ў чытачоў шырокую падтрымку, мерапрыемствамі, так і новымі падыходамі, — патлумачыў Ігар Іванавіч.

На базе кніжных магазінаў "Белкнігі" і Нацыяналь-

най бібліятэцы падчас выставы плануецца стварыць дыскусійна-адукацыйныя пляцоўкі па пытаннях актуальнасці і значнасці кнігі ў сучаснасці. Увага арганізатараў скіравана таксама на працу з сацыяльнымі сеткамі і папулярнымі блогерамі, таму адбудуцца і канферэнцыі і сустрэчы, прысвячаныя тэме праасоўвання кнігі ў грамадстве сучаснымі сродкамі і працы з краўдфандынгам.

Праграма кірмашу ўпершыню ахопіць не толькі выставачны комплекс, але і іншыя гарадскія прасторы. Напрыклад, сярэд новых цікавостак — гас-трафэст у мінскіх рэстаранах, у меню некаторых з іх з'явіцца нацыянальныя стравы, апісаньня ў кнігах беларускіх аўтараў. На-

прыклад, у "Новай зямлі" Якуба Коласа. Таксама праекце Пераможцаў да выставачнага комплексу пусцяць "таэтычны аўтобус", у якім будуць дэкламаваць вершы лаўрэаты акцыі "Жывая класіка".

Напярэдадні Еўрапейскіх гульняў, што адбудуцца ў Мінску ў чэрвені, на выставе прэзентуюць спецыяльныя даведнікі пра Беларусь на рускай і англійскай мовах, які адравіцца ў 50 краін-удзельніц спаборніцтваў.

— Мы хочам паказаць, як мы падрыхтаваліся, запрасяць да нас гасцей і зарыентаваць іх у культуры нашай краіны, — расправіў дырэктар выдавецтва "Беларуская Энцыклапедыя імя Петруся Броўкі" Уладзімір Андрэевіч.

Асмалоўка пад аховай

Пастановай Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь ад 12 лістапада 2018 года № 68 зацверджаны праект зон аховы нерухо-мых матэрыяльных гісторыка-культурных каштоўнасцей на тэрыторыі ў межах вул. Старавіленская — вул. Кісялёва — вул. Багдановіча — пр. Машэрава — вул. Чычэрына — вул. Кісялёва — вул. Куйбышава — вул. Пашкевіч — вул. Багдановіча — вул. Камуністычная ў горадзе Мінску. Пра гэта паведамілі ў ведамстве.

Згодна з адзначаным праектам квартал у межах названых вуліц — Асмалоўка — знаходзіцца на тэрыторыі зоны рэгулявання забудовы шостага і сёмага рэжымаў утрымання. На тэрыторыі зоны рэгулявання забудовы шостага рэжыму ўтрымання забараняецца:

- узвядзенне будынкаў і пабудовы вышэй за адзнаку 220 метраў у Балтыйскай сістэме вышынь;
- узвядзенне прыбудовы да будынкаў па вуліцы Чычэрына, 7, 8, 9, 10, 12, 13, 14;
- па вуліцы Кісялёва, 23, 25, 27, 29, 31, 33, 35, 37, 39;
- па вуліцы Куйбышава, 23, 25, 27, 29;
- па вуліцы Камуністычнай, 20 і 22;
- правядзенне работ па добраўпарадкаванні без узвядзення агароджы, якая была згублена з боку вуліц;
- размяшчэнне прамысловых прадпрыемстваў, транспар-

— узвядзенне прыбудовы да збудавання паміж будынкамі па вуліцы Камуністычнай, 20 і 22;

— змена вышыні, архітэктурнага рашэння і дэкору фасадаў будынкаў па вуліцы Чычэрына, 7, 8, 9, 10, 12, 13, 14;

— па вуліцы Кісялёва, 23, 25, 27, 29, 31, 33, 35, 37, 39;

— па вуліцы Куйбышава, 23, 25, 27, 29;

— па вуліцы Камуністычнай, 20 і 22;

— размяшчэнне прамысловых прадпрыемстваў, транспар-

тна-складскіх і іншых збудаванняў, якія ствараюць вялікі грузавыя патокі, што забурджаюць паветраны і водны басейны, з'яўляюцца выбуха- і пажарнебяспечнымі.

На тэрыторыі зоны рэгулявання забудовы сёмага рэжыму ўтрымання рэкамендуецца знос ці нейтралізацыя дысгарманічных пабудов, размешчаных на тэрыторыі квартала, абмежаванага вул. Камуністычная — вул. Чычэрына — вул. Пашкевіч — вул. Багдановіча.

Работы на тэрыторыі праекта зон аховы павінны ажыццяўляцца ў адпаведнасці з яго рэгламентамі.

Квартал у межах вуліц Багдановіча — Кісялёва — Куйбышава — Камуністычная ў горадзе Мінску (Асмалоўка) не з'яўляецца гісторыка-культурнай каштоўнасцю і не адзначаны ў Дзяржаўным спісе гісторыка-культурных каштоўнасцей Рэспублікі Беларусь.

Фота Наталлі ОВАД

Дата

Повязь пакаленняў

14 студзеня споўнілася 80 гадоў Васілю Шаранговічу. З юбілеем народнага мастака Беларусі павіншаваў Прэзідэнт краіны Аляксандр Лукашэнка. Цягам тыдня добрыя словы ў адрас выбітнага творцы таксама працягваюць гучаць. Заслужаны дзеяч мастацтваў, прафесар, колішні рэктар Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў, Васіль Шаранговіч выхаваў не адно пакаленне мастакоў. Таму сёння на старонках “К” настаўніка віншуюць яго вучні.

Занатавала Іна НАРКЕВІЧ /
Фота Юліі КУКУШКІНАЙ

“САМ АКАДЭМІЗМ ЁН ПЕРАТВАРЫЎ У АВАНГАРДНУЮ СТРУКТУРУ”

Юрый ХІЛЬКО, мастак, загалчык кафедры графікі Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў:

— Той факт, што наша акадэмія і кафедра графікі з’яўляецца лідарам у прафесійнай падрыхтоўцы беларускіх мастакоў, у вялікай ступені заслуга Васіля Пятровіча. Мы зычым, каб ён яшчэ доўга глядзеў на гэты свет, раваўся яму і чакаў далейшых віншаванняў. Па сутнасці, кафедра графікі была створана менавіта ім. Сёння там працуе асноўная частка выкладчыцкага складу яшчэ з тых часоў, калі Васіль Пятровіч быў рэктарам акадэміі. Гэта выкладчыкі некалькіх пакаленняў, якія любяць родную зямлю, яе гісторыю, людзей, шануюць традыцыі і зберагаюць усё лепшае, што было напрацавана беларускімі мастакамі, сярод якіх Васіль Пятровіч займае адметнае месца.

У 1960 — 1980-я гады, на абшарх вярцізнага СССР такіх графікаў было вельмі няшмат. У творчасці ён адышоў ад акадэмічных заезджаных схем і нават сам акадэмізм ператварыў у авангардную структуру. У яго бліскучы малонак і такое разумен-

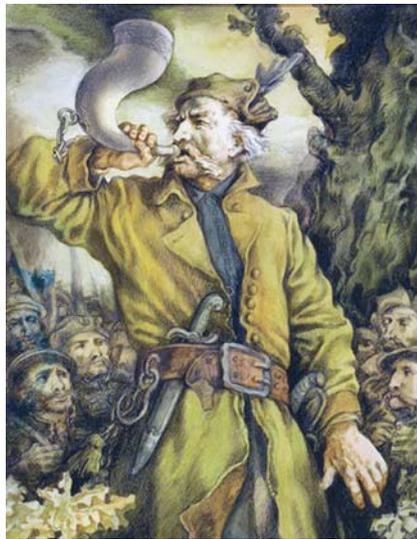
не кампазіцыйнага строю аркуша, якое мала ў каго ёсць. У свой час яго графіка была выключная, мы гэта разумеем, захоўваем і далей развіваем тое, што было ім закладзена.

“МУДРЫ КІРАЎНІК, ВЫКЛАДЧЫК І ЧАЛAVEК”

Павел ТАТАРНИКАЎ, мастак:

— З вялікім задавальненнем віншую Васіля Пятровіча з юбілеем, хачу пажадаць яму здароўя на 120 гадоў і выказаць сваю асабістую ўдзячнасць. Ён быў маім настаўнікам, кіраваў дыпломнай працай у акадэміі і можна сказаць, што выпусціў мяне, як тую птушачку, з нашага агульнага гнязда. Але ён быў талды не толькі выкладчыкам — рэктарам акадэміі, дарэчы, відаць адзіным за ўсю яе гісторыю, якога не прызначалі, а выбіралі. У гэтым удзельнічаў уесь акадэмічны выкладчыцкі калектыў, нават студэнты праз свой камітэт. І ўвесь час, пакуль Васіль Пятровіч займаў гэтую пасаду, гэта быў мудры кіраўнік, выкладчык і чалавек. І строі, безумоўна.

Мы, студэнты, на першым курсе яго нават баляліся. Калі ж ён кіраваў дыпламам, то ставіўся да кожнага з нас як да сваіх калегаў. Зразумела, што мы адчувалі ўзраставоу дыс-

Ілюстрацыя да паэмы Адама Міцкевіча “Пан Тадэвуш”.

танцью, але ён стараўся наблізіцца да нас, зразумець, даць патрэбную парадку падчас творчых абмеркаванняў. Нам гэта далава такі імпульс, мы нават раслі ў сваіх уласных вачах, такія рэчы ніколі не забываюцца. І мне ёсць на што абгапірацца, калі я сам сёння выкладаю ў акадэміі.

Безумоўна, любы выкладчык-мастак уплывае аўтарытэтам сваіх твораў. Я добра памятаю, якое уражанне зрабіла серыя ілюстрацый Васіля Пятровіча да кнігі “Пан Тадэвуш”. Думаю, што яна не магла не пакінуць следу і ў маёй уласнай творчасці. І хоць мне цяжка пра гэта казаць, лепш відаць звонку, але ўздзеянне яго твораў было вельмі моцным.

“МЫ ПА-РАНЕЙШАМУ НЕЧЫМ ЗВЯЗАНЫ”

Андрэй БАСАЛЫГА, мастак:

— Віншую Васіля Пятровіча з юбілеем, зычу творчых поспехаў і доўгіх гадоў жыцця. З яго імем у маім жыцці звязаны вя-

лікія і добрыя ўспаміны. Ён быў кіраўніком майго дыплама ў Акадэміі мастацтваў, мы шмат сустракаліся, размаўлялі, абмяркоўвалі цікавыя для абодвух тэмы. І, нягледзячы на тое, што належым да розных пакаленняў мастакоў, мы па-ранейшаму нечым звязаны. У гады вучобы адбылося ўзаемапранікненне яго вопыту і мастацкага погляду з маімі ўласнымі ўяўленнямі і меркаваннямі, мы знайшлі вяжныя кропкі сутыкнення.

Думаю, што самае каштоўнае ў адносінах паміж вучнем і настаўнікам, калі настаўнік не прыскае сваім аўтарытэтам, не навіязвае сваіх меркаванняў, а імкнецца зразумець свет вучня, яго задумы і дапамагае раскрыцца неназойлівай карэкцыяй. Так і было. Нашы абмеркаванні мелі больш філасофскі

Віншуем!

Таццянін дзень па-мархелеўску

Сёння, 19 студзеня, народная артыстка Беларусі Таццяна Мархель святкуе свой юбілей — вядома, на сцэне роднага Рэспубліканскага тэатра беларускай драматургіі.

Надзея БУНЦЭВІЧ /
Фота з архіва РТБД

Вечарына так і называецца — “Таццянін дзень”. Хтосьці недасведчаны падумае: не па раскладзе, амаль за тыдзень да традыцыйнага 25 студзеня. Ды не, усё правільна! Проста Таццяна Рыгораўна апыраджае час — заўжды і ва ўсім. І робіць гэта спакойна, нетаропка, з усмешкай. Таму і наконт свайго бенефісу і віншаванняў, якія расказваюць у тэатры, выказалася: “Няхай гэта будзе весела!”

Напярэдадні падзеі ў фаве Рэспубліканскага тэатра беларускай драматургіі разгарнулася фотавыстава, дзе юбілярку можна убачыць і ў ролях, і ў жыцці. А прыгледзеўшыся, зрабіць уласныя адкрыцці. Літаральна ў пачатку экспазіцыі — амаль непазнавальная, загадкавая “дзяўчына з Усходу” злёгкім вольном-вуалію. Ды няўжо гэта Мархель, якую мы прызвычалі бачыць сімвалам сціплай, прымудранай жыццём беларускі? А так і ёсць! Проста яна ў ролі Харміяны — служкі Клеапатры, у свае 25 гадоў яшчэ на сцэне Гродзенскага тэатра.

Дададзім, што Таццяна Рыгораўна далёка не адразу стала сталічнай жыхаркай. А стаўшы, так і не ператварылася ў “сталічную штучку”. Бо пры ўсім тэатральным характары яе заставацца самой сабой. І наадварот: у кожную сваю ролю ўкладае часцінку сябе. Часам тую, пра якую мы не згадваем. Апісаны вышэй

здымак, зроблены ў 1964-м, вымушае ўспомніць, што спачатку яна, між іншым, прававала ў Алма-Ацінскім ТЮГу, а ўжо потым былі Гродна, Магілёў, Віцебск і, нарэшце, Мінск. Прычым спачатку Тэатр-студыя кінаакцёра, а ўжо з 1993-га і па сёння — РТБД. Ды за адным гэтым пералікам — ну проста гісторыя беларускага тэатра! І тая Харміяна асабіста для мяне — яшчэ і бышчам “спасылка” да часоў Уршулі Радзівіл (а вобразы Усходу ў XVIII стагоддзі любілі — асабліва ў Рэчы Паспалітай і менавіта ў асяродку беларускай шляхты, пралітаўнікі якой лічылі сябе нашчадкамі старадаўніх сарматаў). Вось вам і “выскавая дзяўчынка” родам са Смалявічыны (вёскі Шпакоўшчына)!

Дый само прозвішча Мархель мае красамоўна пераклад з нямецкай, дзе Мар азначае “мяккі”, а Helle — святло, бліск. Пазналі партрэт? Ды ў гэтым спалучэнні — уся Таццяна Рыгораўна! “У дошку” наша — і, разам з тым, з гэтым прыхаваным еўрапейскім пасам. Зразумела, чаму ў яе такая шмелікая геранія ў “Трох Жыццях”?

Дарэчы, за пару дзён да 80-гадовага юбілею творчая скарбонка вялікай актрысы папоўнілася роляй Бабулі ў прам’ерным спектаклі “Мудрамер” Аляксандра Гарцуева. Роля не такая вялікая, але неспраўлялая сілкі з удзелам Таццяны Мархель становіцца семантычным стрэжнем, кульмінацыяй усёй дзеі — гледачы (і нават, па сакрэце скажу, некаторыя іншыя ўдзельнікі пастаноўкі) не могуць стрымаць слёз ад той хвалі шчырасці, што адразу накрывае вас і нясе ў бязмежны акян эмоцый, пацудуй, добрых учынкаў.

Таццяна Рыгораўна, мы зычым вам яшчэ безліч цікавых ролей, а гледачам — доўгіх гадоў шчасця бачыць вас на сцэне!

■ Музейная хроніка

Афіцыйна гісторыя Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь пачынаецца 24 студзеня 1939 года — у гэты дзень, згодна з пастановай Савета Народных Камісараў БССР, у Мінску стварылі Дзяржаўную карцінную галерэю. Тады яна размясцілася ў 15 залах будынка Вышэйшай камуністычнай сельскагаспадарчай школы, затым змяніла яшчэ некалькі адрасоў. Пакуль у 1957 годзе не пераехала ў той самы будынак на Леніна, 20, дзе па сённяшні дзень месціцца і ад якога ўзяў пачатак цэлы музейны квартал, што мусяць неўзабаве з’явіцца ў межах вуліц Леніна — Кірава — Карла Маркса.

Цягам гэтага юбілейнага года на сваіх старонках мы яшчэ не раз згадаем імёны, што ўвайшлі ў гісторыю музейнай справы краіны, і распавядзем пра новыя праекты нацыянальнай скарбніцы. Напярэдадні ж 80-годдзя “К” адшукала ў архіве НММ здымкі, а таксама ўспаміны першага экскурсавода Ірыны Назімавай, што яскрава паказваюць, з чаго пачыналася гісторыя месца, з якім перадусім асацыюецца музей сёння.

За некалькі тыдняў да адкрыцця (кастрычнік 1957 года).

“Незадоўга да лістападаўскіх святаў да пад’езда Дома прафсаюзаў быў пададзены грузавік, на які пагрузілі скульптуру і супрацоўнікаў, пакліканых беражліва падтрымліваць у дарозе мармуровыя, гіпсавыя і драўляныя галовы. Для большай устойлівасці давераных нам шэдэўраў мы абдымалі іх за шыі. Карціна была амаль сюррэалістычная. Некалькі рэйсаў на машыне змяніліся пельмі працэсіямі работнікаў галерэі ўсіх узростаў, якія пераносілі карціны на руках. Пазалочаныя разныя рамы для зручнасці транспарціроўкі мы надзявалі на шыю і, гле-

Аднаўленне былога

(Заканчэнне.

Пачатак на старонцы 1.)

КАЛІ КОПІЯ — АРЫГІНАЛ

Той факт, што ў Германіі знаходзяцца партрэты ўладальнікаў Мірскага замка, трапіў у поле зроку асоб, адказных за вяртанне на радзіму культурных каштоўнасцей Беларусі, у 2012 годзе. Былі наладжаны перамовы з уладальнікам. Ужо ў 2014 годзе партрэты экспанаваліся ў Міры, а праз два гады музей набыў іх для пастаяннай экспазіцыі Мірскага замка. З 18 партрэтаў 15 уяўляюць з сябе копіі XIX стагоддзя з карцін, зробленых некалькімі стагоддзямі раней, а яшчэ тры напісаны ў XVIII стагоддзі.

Імпрэза ў музеі сваім настроям нагадала мне навуковую канферэнцыю, на якой былі агучаны розныя канцэпцыі будаўніцтва музейных экспазіцый на падставе артэфактаў. Што рабіць, калі арыгінал страчаны альбо недасягальны, а без яго экспазіцыя не можа быць цэласнай і канцэптуальна акрэсленай?

Доктар мастацтвазнаўства, прафесар Вольга Бажэнава ў гэтай сувязі звярнула ўвагу на тую акалічнасць, што копіі з часам набываюць самастойную мастацкую і гістарычную каштоўнасць і ў шэрагу выпадкаў могуць падмяняць арыгіналы ў музейных экспазіцыях. Для Беларусі, якая з прычыны свайго геапалітычнага становішча не раз становілася полем боя і прасторай драматычных сацыяльных эксперыментаў і праз гэта несла велізарныя культурныя страты, капіраванне

і рэканструкцыі могуць стаць сродкам аднаўлення гістарычнай памяці.

На думку спадарыні Вольгі, урачыстая падзея сканцэнтравала ў сабе некалькі важных для нацыянальнай культуры чыннікаў. Найперш, гэта прыклад плённага супрацоўніцтва нашых музеяў. Па-другое, сведчанне далейшага развіцця беларускай рэстаўрацыйнай школы, і ўжо не толькі ў межах Нацыянальнага мастацкага музея, але і ў агульнабеларускім маштабе. Як ужо адзначалася, напачатку да рэстаўрацыі меркавалі прыцягнуць палякаў ці літоўцаў, якія маюць у гэтай справе вялікі досвед, але ў выніку не горш зрабілі і самі.

Зноў жа можна весці гаворку пра рэальную рэстытуцыю, вяртанне спадчыны і дапасаванне яе да сучасных набыткаў. І, зрэшты, гэтыя партрэты, створаныя ў XIX стагоддзі як копіі з ранейшых твораў, гавораць аб магчымых нашых шляхах адраджэння страчанага. Сёння яны ўжо з’яўляюцца самадастатковай каштоўнасцю і ўспрымаюцца як помнік гісторыі і культуры. Нагадала Вольга Бажэнава і пра тое, што Музей “Замкавы комплекс “Мір” зыходна быў філіялам Нацыянальнага мастацкага музея, і зараз, пры самастойным статусе, не парывае сувязі з колішняй “метраполіяй”.

“У НАС БУДЗЕ ЗАХОЎВАЦА ВЕЧНА”

Падзея навяла і на такое пытанне: а ці можна аднавіць у Міры цалкам мастацкую га-

Удзельнікі ўрачыстай цырымоніі на фоне адрэстаўраваных палотнаў.

лерэю, што была там пры шляхетных уладальніках?

— Фактычна яна ўжо аднаўляецца, — распавёў карэспандэнту “К” дырэктар Музея “Замкавы комплекс “Мір” Аляксандр Лойка. — 3 18 экспанатаў шэсць сёння ўжо выдатна адрэстаўраваны — гэта тыя, што патрабавалі тэрміновай дапамогі. Астатнія пакуль могуць пачакаць, але навукоўцы зараз працуюць з гэтымі артэфактамі, і, калі наша частка працы будзе выканана, мы мяркуюем зноў звярнуцца да рэстаўратараў Нацыянальнага мастацкага музея.

Безумоўна, вельмі хацелася б вярнуць у Мір усё, што тут калісь было. Над гэтым працуе

і Адам Мальдзіс, які займаецца пытаннямі рэстытуцыі, і нашы законатворцы. Але тым не менш на сённяшні дзень гэта пытанне адкрытае, і час пакажа, як яно будзе вырашацца.

Нагадаю, што ў 1917 годзе палац Святаполк-Мірскіх, што знаходзіўся побач з замкам, быў разабаваны рэвалюцыйна настроенымі матросамі. Больш таго — спалены, засталіся толькі сцены. Пасля Вялікай Айчыннай вайны палац быў зруйнаваны канчаткова, ацалелі толькі падмурак. І на сёння стайць пытанне аднаўлення палаца. Быў, так бы мовіць, час раскідаць каменні, сёння ж час іх збіраць. З Нацыянальнай акадэміяй навук

мы трэці год вядзем раскопкі. Там раней быў сметнік, зараз падмуркі адкрытыя. І мы думаем, што рабіць з ім: музефікаваць ці ўсё ж такі рабіць новабуд і рэстаўрацыю. Дарэчы, калісьці такое пытанне ўзнікала і ў дачыненні да Мірскага замка. Вынік мы бачым.

У 1939 годзе, калі на зямлю Заходняй Беларусі прыйшло вызваленне, замак быў нацыяналізаваны, але для новай улады ўвабленая ў ім гісторыя і культурныя пласты каштоўнасці не ўяўлялі. Як вынік — многія каштоўныя рэчы з замка зніклі. Сёння мы прыкладаем вялікія намаганні, каб вярнуць гэтыя рэчы менавіта ў нашу экспазіцыю.

дзячы адзін на аднаго, не маглі ўтрымацца ад смеху. Узгадалі “Кросны ход у Курскай губерні” Рэпіна. На жаль, гэтыя яркія моманты гісторыі музея зберагліся толькі ў нашай памяці”.
З успамінаў Ірыны Назімавай

“Музей адчыніў свае дзверы для наведвальнікаў у дні, калі ўся краіна адзначала 40-гадовы юбілей Кастрычніцкай рэвалюцыі. На вернісажы, канечне, была рэспубліканская эліта, але я яшчэ нікога не ведала, таму афіцыйныя ўрачыстасці мне не запомніліся. Затое назаўжды застаўся ў памяці грандыёзны вечар, які мы зладзілі для саміх сябе пасля пераезду, 5 ліста-

І насамрэч сёе-тое, дзякуючы мясцовым жыхарам, вяртаецца. Вось знайшлася, напрыклад, пячатка Святаполк-Мірскіх — яе адшукаў на тэрыторыі мястэчка Мір мясцовы жыхар, які прынёс яе да нас і падарыў музею. Штосьці ў экспазіцыю мы атрымліваем у якасці падарункаў. На жаль, нячаста. Штосьці закупаем. Спадзяемся, што знойдзуча мецэнаты, якія парупяцца пра папаўненне нашых фондаў, дапамогуць вярнуць парабаванае ў 1917 і 1939 гадах.

Я вельмі ўдзячны грамадзяніну Літвы па пашпарце і беларусу па паходжанні Андрэю Бальку, які падарыў музею два гарнітуры XVIII стагоддзя. Былы міністр замежных спраў краіны Сяргей Мартынаў перадаў музею каштоўны падсвечнік. Мне хочацца, каб прыватныя калекцыянеры разумелі, што рэчы, якія з іх калекцыяў трапяць да нас, захавваюцца на стагоддзі, іх паба-чаць тысячы людзей.

“ШТО СТВАРАЕЦЦА ЗАРАЗ, БУДЗЕ МІНУЛЫМ”

— У навуковым сэнсе я не пакінула замак, — кажа дэпутат Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу, першы дырэктар Музея “Замкавы комплекс “Мір” Воўлга Папко. — Як цяжка бывае ўвайсці ў тэму, так цяжка і выйсці з яе, калі яна ўжо стала часткай твайго жыцця. І вось тэма князёў Вітгенштэйнаў, якія пэўны час валодалі Мірскім замкам, іх калекцыі прысутнічаюць у тых навуковых даследаваннях, якімі я займаюся зараз. На працягу апошніх трох гадоў рыхтавалася калектыўная манатрафія “Вітгенштэйны і іх уладанні ў Расійскай імперыі ў XIX стагоддзі”. Гэты княжашкі род якраз і з’яўляецца ўладальнікамі і стваральнікамі калекцыі карцін, пра якую сёння ідзе гаворка.

Сама ідэя замяніць копіямі ўсе адсутныя ў нас арыгіналы мне не падабаецца. Я супраць. У свой час мяне вельмі актыўна ўгаворвалі зрабіць копіі партрэтаў для партрэтнай залы, але як даследчык я ведала, што ўсё ж такі трэба шукаць арыгіналы. Калі мы прывезлі партрэты на выставу, мне зноў жа гаварылі, вось — гэта на год — два, зрабіце копіі. З пункту гледжання гісторыі тое, што ствараецца зараз, таксама будзе мінулым. Але калі ёсць хоць маленькая магчымасць

вярнуць самі прадметы, дык трэба ў гэтым кірунку шчыраваць.

Дарэчы, зараз як дэпутат Нацыянальнага сходу я займаюся тэмай рэстытуцыі. Маю прапанову ўнесці ў Кодэкс аб культуры. Змены, якія будуць працаваць на карысць нашай дзяржавы, дазваляць вярнуць на радзіму нашы скарбы. Але трэба ўсвядоміць, што, каб нешта атрымаць, трэба нешта даць узамен, чымсьці падзяліцца.

“МАГЧЫМЫЯ ВАРЫЯНТЫ...”

Сяргей Вечар, намеснік генеральнага дырэктара Нацыянальнага мастацкага музея па рэстаўрацыі і фундавай рабоце, мяркуе, што ў справе рэстытуцыі мусіць быць варыянтны падыход.

— Калі робяць акцэнт на вяртанні віртуальным, я з гэтым пагадзіцца не магу, — лічыць ён. — Толькі рэальнае вяртанне мусіць быць прыярэтам. Я вывучаю статыстыку. Напрыклад, у Польшчы толькі за апошнія пяць гадоў вернута больш як 500 твораў мастацтва з усяго свету. Гэтым займаецца Міністэрства замежных спраў і іншыя структуры. Яны сочаць за аўкцыёнамі, за перамяшчэннем культурных каштоўнасцей. І нам трэба так. Дзякуючы намаганням нашага пасольства ў Швейцарскай канфедэрацыі, лоіна мы вярнулі Мішэля Кікоіна, Восіпа Любіча, Надзею Хадасевіч-Лежэ — аўтараў, чыіх твораў у нашым музеі ўвогуле не было.

А што датычыць гэтай калекцыі — цудоўна, што яна вярнулася. Копія, якой два стагоддзі, гэта ўжо амаль арыгінал. Яна мае сваю гісторыю. Калі нейкі важны прадмет, без якога не абыйсціся ў экспазіцыі, недасягальны, дык трэба рабіць копію. Скажам, гарматы Нясвіжскага замка. Штосьці ёсць у Швецыі, штосьці ў Санкт-Пецярбургу, а ў нас — няма. Значыць, трэба адліваць наноў. А калі ёсць шанец штосьці вярнуць, дык трэба гэтага дамагацца.

ЗАПАТКАВАЛАСЯ ТРАДЫЦЫЯ

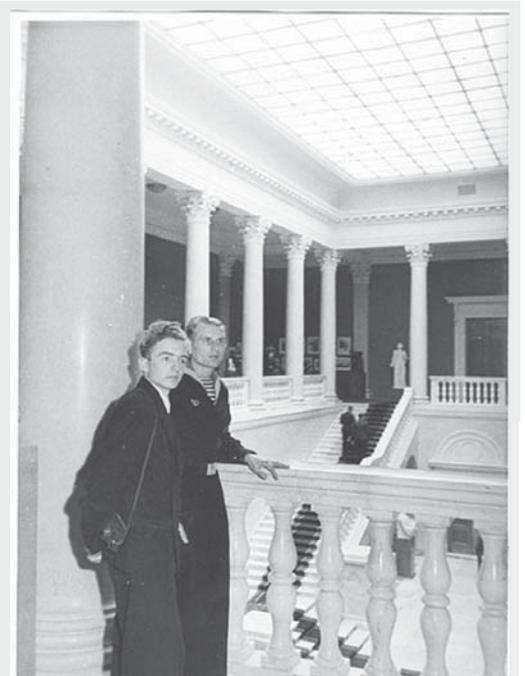
У дзень, які лічыцца датай нараджэння Нацыянальнага мастацкага музея — 24 студзеня, пачынае працу выстава “Адкрыццё сапраўднага”, якая прадставіць наведвальнікам і

іншыя вынікі карпатлівай працы рэстаўратараў і спецыялістаў сектара хіміка-фізічных даследаванняў. Больш за 60 твораў мастацтва будуць паказаны на розных этапах работ — ад навуковых даследаванняў, працэсу іх аднаўлення і стану па завяршэнні рэстаўрацыі. Менавіта гэты доўгатэрміновы праект адкрывае доўгі шэраг мерапрыемстваў, што будуць ладзіцца ў музеі ў юбілейны год. У красавіку плануецца правесці міжнародную канферэнцыю па пытаннях рэстаўрацыі. У ёй возьмуць удзел нашы спецыялісты і іх калегі з блізкага замежжа. Пляцоўкамі прафесійнага сумоўя будуць Нацыянальны мастацкі музей і Мірскі замак.

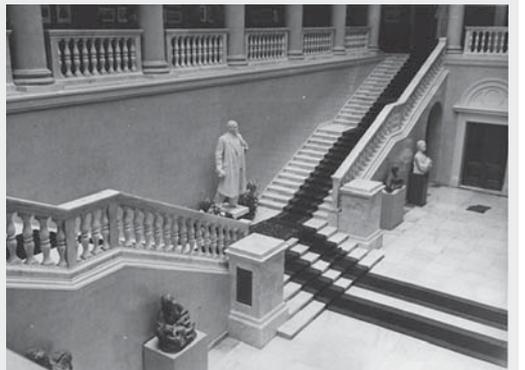
На сёння музейны будынак па вуліцы Кірава, дзе маюць шырока разгарнуцца рэстаўрацыйныя майстэрні, вонкава даведзены да ладу, засталася размясціць у ім начинне. Па словах Сяргея Вечара, гэта верагодна адбудзецца ўжо ў наступным годзе, а сёлета Нацыянальны мастацкі будзе аб’яўляць новы корпус па вуліцы Карла Маркса. Так што рэстаўратарам “свята на сваёй вуліцы” давядзецца крыху пачакаць. Але цярыліваць для рэстаўратараў — рыса прафесійная.

— “Адкрыццё сапраўднага” — гэта ўжо чацвёртая выстава такога кшталту, — кажа загадчык аддзела навукова-рэстаўрацыйных майстэрняў НММ Аркадзь Шпунт, які прымаў непасрэдны ўдзел і ў аднаўленні партрэтаў Радзівілаў. — Калі мы рыхтавалі першую некалькі гадоў таму, дык мелі на мэдэ пашырыць круггляд нашых аматараў мастацтва, бо насамрэч мала хто ўяўляе, якая велізарная праца папярэднічае з’яўленню твора ў музейнай экспазіцыі. Дзя была прыязна сустрэта і музейнай супольнасцю, і гледачамі. Так запаткавалася традыцыя, што працягваецца і зараз. Будучая выстава — свайго роду падсумаванне зробленага намі за апошнія пяць гадоў. Асабліва акцэнтавана ж увага на аб’екты, над якімі рэстаўратары працуюць апошнія два гады.

Тое, што святкаванне 80-годдзя Нацыянальнага мастацкага музея пачынаецца менавіта з такіх падзей — знак пашаны да нашай працы. І мы спадзяемся, што яна прыцягне ўвагу да праблем нашай службы. І, натуральна, да пытанняў захавання твораў мастацтва.

пада. Адкуль толькі браліся сілы на тое, каб збегаць дадому пераапрунца, а затым сервіраваць святочны стол, выступаць з жартаўлівымі пародыямі, граць на раялі, спяваць дуэтам і танчыць, танчыць да ўпаду ў велізарным мармуровым вестыбюлі!”
З успамінаў Ірыны Назімавай

З нагоды свята падлогу ў музеі заслалі дывановымі дарожкамі (7 лістапада 1957 года).

Першыя наведвальнікі (7 лістапада 1957 года).

Учора споўнілася 60 гадоў “нашаму ўсё”. Хоць з’явіўся на свет гэты чалавек у Расіі (дакладней, ён народжаны ў СССР), але асталаяваўся ў Сінявокай даўно і артыстычную кар’еру робіць тут ужо чацвёрты дзясятак. Ён жывое ўвасабленне памежжа часоў, якія адной нагой паранейшаму ў Саюзе, а другой — у крыптавалюце і блокчэіне. Мацёрныя меламаны лічаць яго жывым дыназаўрам савецкай эстрады, але пры гэтым той “яшчар” — адна з самых яркіх медыя-персон краіны, што як ніхто лепей умее хайпануць. І таму больш сучасную фігуру ў айчынным шоу-бізнэсе трэба яшчэ пашукаць! Ну, вы ўжо, пэўна, здагадаліся, з кім сённяшня наша сустрэча? Так, з ім, з родным і... мілым! З Аляксандрам САЛАДУХАМ!

ментамі, але мне гэтага хапіла для агульнага ўражання. (Тая ж гісторыя ў мяне і з фільмам “Асса”). Стральба, забойствы... Не! Калі герой Машкова са зброяй у руках устае на чылосьці абарону, я яму веру, суперажываю. А ў “Братах” для мяне ўсё халадна па пачуццях было. А роля Бадрова, як гэта дзіўна ні прагучыць, — нават у чымсьці і адмоўная, антыгераячная.

— 9 сакавіка ў Штатах на Амерыканскім міжна-

нават не таварышавалі. Віталіся падчас зборных канцэртаў, пра штосьці слоўцам перакідваліся, калі размяшчаліся ў адных грымёрках. На тым нашы зносіны і сканчалася. Музычна мя розныя былі — ён жа спяваў нешта больш фолькавае, народнае. На эстрадзе яго ніша была падобная на тую, у якой працуе Яраслаў Еўдакімаў. Але ў адрозненне ад апошняга, у Навуменкі не было “сваіх” шлягераў, “на-

вашай жонкі: 1 лістапада ў Ленінградзе адкрыўся першы ў СССР Палац шлюбу.

— Наталля — мая апора, надзейны тыл. Жанчына, якую я вельмі люблю.

— 5 лістапада нарадзіўся канадскі рок- і поп-выканаўца Браян Адамс.

— Гэта такі сімпатычны? Мне падабаюцца яго кампазіцыі, меладычныя, прыгожыя. Голас добры.

— 1 верасня дзень нараджэння ў Гарыка Сукачова.

небудзь паляцешь — не было.

— 15 верасня пачаўся першы афіцыйны візіт Мікіты Сяргеевіча Хрушчова ў ЗША.

— О! Чаравік, так?!

— Не, гэта гоман пазней здарылася. Дарэчы, добрая назва для гурта — “Чаравік Хрушчова”!

— Добрая, так.

— Хрушчоў жа таксама эпітажны дзядзька быў, як і вы. Але ён сур’ёзна ўсё гэтыя свае завіткі выкідаў. А вы ў ЗША бывалі?

Чалавек, які дамогся свайго

Алег КЛИМАЎ

— Аляксандр Антонавіч, не хацелася б рабіць гэтае інтэрв’ю з вамі ў пафасна-віншавальным ключы. Падарункам будучыя пытанні, якія вы спраўдзі не чакалі.

— Ужо цікава. Але наогул я заўсёды гатовы да любых пытанняў.

— Выдатна. Такім чынам, год 1959-ты. Я называю некаторыя падзеі, якія тады адбыліся, а вы іх неяк каментуеце, альбо распавядаеце пра іх уплыў на ваш светапогляд. Можна, яны неяк адбіліся ў вашым лёсе?

— Дамовіліся, “паеха-лі”.

— 1 студзеня на Кубе быў скінуты прэзідэнт Батыста.

— І да ўлады прыйшоў Фідэль Кастра?

— Не адразу.

— Не, пытанні пра палітыку — гэта не для мяне. Пра фізкультуру і спевы будучы?

— Вось пра спевы. 3 лютага ў авіякатастрофе ў ЗША загінуў адзін з заснавальнікаў рок-н-ролу Бадзі Холі.

— Нічога пра такога не ведаю.

— Стары амерыканскі рок-н-рол таксама не ваша тэма?

— Не мая. Ні стары, ні новы. Я нават The Beatles фактычна не слухаў.

— А Элівіса Прэслі?

— Яго. Я слухаў “Песняроў”, “Веселых ребятам”, “Самоцветы”, “Лейся, песня”, “Добрых молодцев”, Антонава, Градскага — вось мая гісторыя.

— Гэта значыць, калі нешта і аказала уплыў, то гэтыя савецкія выканаўцы?

— Толькі савецкія. Можна, ледзь-ледзь з сацкраінаў — Czergwone Gitary, Марыля Родовіч.

— Карэл Готт?

— Крышчу.

— Гелена Вондрачкава?

— Не.

— Чэслаў Немэн?

— Не. Рок у яго нейкі “загорнуты” быў, так? У песнях мне заўсёды патрэбны зразумелы тэкст, прыгожыя інтанацыя і мелодыя.

— О’кей. Вернемся ў 1959 год. Як маркуеца, у ноч на 2 лютага на Паўночным Урале пры дзіўных абставінах загінула турыстычная група, узначалая Іграм Дзятлавым.

— А ты мне ў юбілейныя дні толькі пра смерці пытанні падрыхтаваў?

— Гэта пытанне пра містыку. Той выпадак часта прыгадваюць у тых тэлеперадачах, дзе сьвярджаеца, што Зямля плоская...

— Трызненне нейкае. Ты такія глядзіш? Я магу пра НЛА паглядзець, пра іншапланецян. Не ведаю, наколькі ў такіх перадачах усё праўда, але часам “забірае”, захапляюся. Ацэньваецеся пад такія праграмы — ад побыту, ад працы.

— Пра жыццё пытанне. 25 лютага нарадзіўся Аляксей Балабанаў, які стаў, на мой погляд, выдатным кінарэжысёрам.

— Які “Брат” і “Брат 2” зняў? Ведаеш, а гэта не “герой майго рамана”. Мае героі — акцёры Уладзімір Машкоў, Яўген Міронаў. Героі з фільма Мікіты Міхалкова “Сібірскі пырুলдык”. З фільмаў “Легенда № 17” і “Рух уверх”. Як жа я па-вар’ячку хварэў за нашых баскетбалістаў, калі глядзеў па тэлевізары тую гістарычную гульню! Я сябе лічу шмат у чым пераможцам па жыцці, і такія ж людзі мне цікавыя ў кіно, у спорце. Напрыклад, футбольнае мінскае “Дынама” 1982 года — Эдуарда Васільевіча Малафеева.

— У “Братах” галоўны персанаж таксама ўсіх перамагае...

— Я абодва тэя філмы глядзеў так, фраг-

родным кірмашы цацка была прадстаўлена новая забава для дзяцей — лялька Барбі.

— Ніхто ні разу мне яе не дарыў... Што ў дзяцінстве на дзень нараджэння дарылі? Футбольны мяч, баскетбольны, клошкі хакейныя... Чамусьці запамніўся дзень нараджэння, калі мне споўнілася восем гадоў. Не падарункам. Памятаю, бацька запрасіў на яго сваіх таварышаў па службе, мама — сваіх, настаўнікаў.

— Знаёмыя ўспаміны... А мне калі споўнілася ці то 11, ці то 12 гадоў, бацькі на дзень нараджэння падарылі два вінлавыя дыскі-гіганты (я ўжо тады на ўсю моц меламааніў): ансамбля “Мелодія” пад кіраўніцтвам Георгія Гараняна і ВІА “Веселые ребята” пад назвай “Каханне — велізарная краіна”. Я ў дзікім захапленні быў.

— А я са слязамі на вачах угаворваў бацькоў купіць мне першую вялікую кружэлку “Песняроў”. Угаварыў.

— Ідзем далей. 28 сакавіка нарадзіўся Якаў Навуменка.

— Светлая яму, вядома, памяць... Мы з ім

“ Я сябе лічу шмат у чым пераможцам па жыцці, і такія ж людзі мне цікавыя ў кіно, у спорце. Напрыклад, футбольнае мінскае “Дынама” 1982 года — Эдуарда Васільевіча Малафеева.

родных хітоў”, па якіх бы яго адназначна ідэнтыфікавалі слухачы. Ён стаў вядомым выканаўцам, але не ўзроўню такіх “зорак”, як Мулявін або Ціхановіч з Папалаўскай. А голас моцны быў, добра ён ім валодаў.

— 16 чэрвеня ў Маскве адкрылася ВДНГ — Выстава дасягненняў народнай гаспадаркі. Тры вашыя самыя галоўныя дасягненні ў жыцці назавешце?

— Нараджэнне дзяцей — Аляксандра, Антона і Варвары. Сустрэча з Наталляй — маёй трэцяй па ліку жонкай. І тройчы (!) “узыцце” галоўнай пляцоўкі “Славянскага базару ў Віцебску” — аншлагі ў 1997-м, 2007-м і 2012-м гадах. А таксама і “узыцце” ў 2014-м “Мінск-Арэны”.

— Наступнае пытанне мае дачыненне акурат да

— А я ведаю, што мы з ім аднагодкі! Ён суперскі хуліган, але мне гэта амплуа не цікавае — на сцэне, падкрэсла...

— ...бо пахуліганіць калі музыкі вы таксама майстар.

— Ну так. Але і прыгожыя песні ў Сукачова былі — з дудкамі, “медлякі” розныя.

— 12 верасня стартавала аўтаматычная міжпланетная станцыя “Месяц-2”, якая 14-га прынесла на паверхню спадарожніка Зямлі вымпелы з выявамі Дзержаўнага герба СССР. Гэта было першае прылуенне касмічнага апарата.

— Адразу скажу, што ў дзяцінстве стаць касманautaў я не марыў.

— А як жа зорнае неба?

— Палюбіў глядзець на яго ўжо з узростам. А мары такой, каб куды-

— Не. Можна было б разок з’ездзіць, для цікавасці, але не больш. На Ніягарскі вадаспад паглядзець. У Аўстралію, напэўна, можна было б злёташ. Але Беларусь не адпускае. У Амерыцы жывуць мае знаёмыя — той жа Жэня Магалефі, піяніст і кампазітар, чый творчы шлях пачынаўся тут. Боря Барнштэйн — некалі басіст і скрыпач “Песняроў”, выдатны аранжыроўшчык. На жаль, чамусьці не падтрымлівае зносінаў ні з кім з нашых былых. А так, глядзіш, хто-небудзь з іх і дапамог бы мне з арганізацыйнай канцэрта ў Штатах. Чаму б і не? Думаю, там ёсць мая публіка. Веру, што выступ адбыўся б “на ўра”.

— І дзве апошнія падзеі — я іх як бы вынес “за дужкі”, — датаваныя адным і тым самым студзенскім днём — 18-м. Першая: Варонежскі радыёзавод (па-мойму, тады гэта быў засакрэчаны аб’ект, так званая “паштовая скрыня”) пачаў выпускаць “Атмасферу” — першы ў СССР масавы транзістарны прыёмнік.

— Я музыку “круціў” на праіраваўніках і касетным магнітафоне, па радыё нека асабліва яе не слухаў. Гэта потым ужо, калі з’явіліся FM-станцыі, стаў часам і іх уключаць.

— І другая падзея. 18 студзеня 1959 года нарадзіўся Аляксандр Саладуха.

— Сур’эзна? Каментарый патрэбны? У гонар гэтай падзеі краіна гуляе тры дні — з пятніцы па нядзелю!

— Я — за! Што можа быць пра вас напісана ў нейкай энцыклапедыі?

— Дык ужо напісана, праўда, суха і замала — усяго два радкі. Што магло б быць напісана... Яркі, харызматычны, тэмперamentны, павольна знае задзяка — Казярог. Значыць, гэта чалавек, які дамагаецца свайго заўсёды. Зяітаў, ніколі не прызвычаены адступцаць, мэтанакіраваны. Вельмі мэтанакіраваны. І таму ён дасягнуў у свае гады вельмі шмат чаго. І шмат чаго яшчэ дасягне!

Прыгожыя снежныя дні не толькі дораць радасць, але і змяняюць вектар творчасці скульптараў. Перад спакушэннем зрабіць лядовую кампазіцыю на забаву дзецям і дарослым не так лёгка ўстаяць. Таму і поўніцца гэты час разнастайнымі сезоннымі фестывалямі. У снежны беларускія скульптары Павел Лявонаў і Васіль Цімашов вярнуліся з Якуціі, дзе ўжо трэці год запар яны спаборнічаюць у лядовым майстэрстве з лепшымі майстрамі свету. І сёння, рыхтуючыся ўжо да чарговага мінскага фестывалю, які традыцыйна праходзіць зімой у Батанічным садзе, Павел ЛЯВОНАЎ распавёў, як лёд змяняў яго жыццё.

Іна НАРКЕВІЧ /Фота Сяргея ЖДАНОВІЧА і з асабістага архіва Паўла ЛЯВОНАВА

Павел Лявонаў.

Захварэўшыя на лёд

“МІНУС 45 — ШТО МОЖА БЫЦЬ ЛЕПЕЙ?”

— Нашым першым сур’ёзным вопытам па стварэнні лядовай скульптуры стаў удзел у фестывалі “Магаданскі крышталі”, — распавядае Павел. — Там адрозна вяселілася, што мы не маем элементарнага вопыту: на Поўначы лёд зусім іншы — вельмі крохкі. Адзін няспрытны рух — і лёд рассыпаецца. У нас і цёп не піліў, і стамескі не рэзалі, але мы, сціснуты кулакі і зубы, імкнуліся зрабіць добрую работу. Хлопцы з Якуціі нас адрозна раскусілі, навучылі, як наточваць інструмент, пра іншыя тэхнічныя моманты расказалі. Паціху мы ўсім авалодалі, хоць і сыходзілі з пляцоўкі ў дзве гадзіны ночы, а не ў сем вечара, як іншыя ўдзельнікі. У першай сваёй скульптуры мы хацелі паказаць нашу культуру і выкарысталі пластыку беларускай выцінанкі.

— Акрамя нявыпнятасці, што яшчэ вылучала вас сярод іншых каманд?

— Зусім іншы падыход да скульптуры — перадусім ідэя, потым ужо выяўленчая частка. А на фестывалі для многіх самае галоўнае стварыць прыгажосць і атрымаць ад яе задавальненне. Нас жа заўсёды вучылі — ісці аддумкі. Такі падыход характэрны ўсю нашу беларускую мастацкую школу.

— Нават такі прыгожы празрысты матэрыял як лёд не пераканаў вас, што можна і інакш рабіць?

— Нам недастаткова толькі любавання. Таму і працэс стварэння папярэдняга малюнка займае месяц ці нават два, пакуль не знойдзем цікавы ход ці ідэю.

— Такі падыход можа быць уласцівым працы з любым матэрыялам, але ці ёсць нешта вельмі адметнае менавіта для лядовай скульптуры?

— Галоўнае, што яна рэзкая на неперадана на гледзца. Такія падыходы, як “мастацтва дзеля мастацтва” ці “раболо для сябе”, ёй не ўласцівыя. Жыццё лядовай скульптуры — імгненне. Таму вельмі важна, як яе ўспрымуць менавіта гледзчы. Мы працуем з ільмом трэці год, і толькі зараз, здаецца, пачынаем разумець важныя моманты.

— Ці змяніў лёд як новы матэрыял вас саміх нейкім чынам?

— Напэўна, так. І пра гэта нам казалі нашы сябры з Якуціі. Яны іхналі ўспрымаюць свец: шаманізм, паганства, пакланенне пры-

З Васілём Цімашовым на фестывалі “Магаданскі крышталі”.

“Глыток свабоды ў Якуціі.”

родзе. Пры знаёмстве кожны з іх палышоў і пэўны час нібы патрымаў нас у сваіх абдымаках. Менавіта так яны могуць па-сапраўднаму адчуць чалавека, зразумець, добры ён ці не. А пры развітванні яны павіншавалі нас з тым, што мы “захваралі на лёд”. Тады толькі ўсімкнуліся, а зараз ужо разумеем сэнс гэтых слоў. Лёд — гэта хвароба назаўсёды. Зараз мы вяртаемся з чарговага фестывалю, праходзіць час — і пачынаем сумаваш. У нас жа лёду і снегу зусім мала.

— За час удзелу ў фестывалях ці займалі прызавыя месцы?

— У 2017 годзе атрымалі дыплом у намінацыі “Творчы палёт”. У нас была касмічна-шызафрэнічная работа, мы назвалі яе “Сонца Поўначы”. Снежны партрэт Сонца мы зрабілі з дапамогай адваротнага рэльефу — пры дзённым святле ён дае такі эфект, пры якім кулы б вы ні шлі, сонца заўсёды да вас паварочваецца. Многія ніяк не маглі зразумець, як так албываецца. Сёлета мы занялі трэці месца ў снежнай скульптуры. Мы зрабілі каня, які п’е ваду, а ў кампазіцыі выкарысталі паверхню лёду — фестываль праходзіць на прытоку ракі Ленны. Наша работа “Глыток свабоды” ўсім вельмі спадабалася. Але, як пазней высветлілася, яе ўсур’ёз разглядалі і ў лядовай намінацыі. Справа ў тым, што трэба зрабіць адну малую скульптуру, адну з лёду і адну са снегу.

Якты на міжнародным узроўні адны з самых моцных майстроў. Фестываль, што яны ў сябе ладзяць, яшчэ вельмі малыя, але ўпэўнены — хутка ён стане адным з вяду-

чых і ўплывовых у свеце. Там тэмпература — мінус 45. Што для лёду можа быць лепей? І там так прыгожа! Горад застаецца удалечыні, а на прытоку Ленны перад Новым годам ствараецца вялікі лядовы парк. З фестывалю мы вярнуліся ў канцы года, а сам парк пачне працаваць толькі ў канцы лютага, калі спадуць моцныя маразы, якія пануюць там зараз. Пры мінус 25 пачынаецца так званы курортны сезон, усе ідуць гуляць у парк. Скульптуры ў ім працягаюць да канца красавіка.

“МІНІМУМ УБРАЦЬ, КАБ АТРЫМАЦЬ МАКСІМУМ”

— Хутка распачнецца і мінскі лядовы фестываль у Батанічным садзе. Чым яшчэ адрозніваецца беларускі лёд ад паўночнага?

— Наш лёд больш вільготны, мяккі, але гэта не робіць яго меней прыгожым. Я ўпэўнены (і гэта наша мара): трэба ствараць штучныя павільён, каб не залежыць ад прыродных умоў і мець магчымасць і ў нас праводзіць фестывалі на высокім міжнародным узроўні. Цікаваць да лёду расце, і беларуская моладзь ужо актыўна ўдзельнічае ў такіх фестывалях. У мінулым годзе ў Магадане было аж тры беларускія каманды.

Мы не толькі марым пра свой павільён, але ўжо вельмі шчыльна займаемся гэтым пытаннем. Далее магчымасці. Я ведаю, што зараз майстры з Якуціі ствараюць крытыя лядовыя павільёны ў Маскве і Пецярбургу. Фінансуюць іх прыватныя камерцыйна зацікаўле-

ныя асобы, паколькі такія мерапрыемствы могуць яшчэ і прынесці даход. Якуты пра лёд кажуць, што гэта радасць, і ў першую чаргу для дзяцей. Для мяне лёд яшчэ і ўнікальны матэрыял, бо гэта замёрзлая вада, а вада, як вядома, нясе інфармацыю. З якой эмоцыяй ствараецца скульптура, такую эмоцыю яна і аддае.

— Да таго, як вы пачалі працаваць з лёдам, які ў вас быў любімы матэрыял?

— Дрэва было і застаецца любімым, і гэта першы матэрыял, з якім я пачаў працаваць. Яно жывое, нават калі ўжо спілавана: у ім ідуць прыродныя працэсы, жывуць мікраарганізмы, яно кантактуе з асяроддзем, рэагуе на вільготнасць, на ім з’яўляюцца шчыльнікі. З дрэвам можна працаваць недзе праз год пасля таго, як яго спілавалі, але лепей і больш часу пачакаць. У мяне асобныя кавалкі ляжаць гадамі, хаджу каля іх, чакаю кантакту. І надыходзіць момант, калі я гляджу і бачу ўжо завершаную ў маёй свядомасці працу. Толькі тады рабіло эскіз.

— Вашы скульптуры звычайна падкрэсліваюць прыродную форму. Я не заўважала на іх стараннай, дэталёвай, суцэльнай апрацоўкі.

— Карыстаюся прынцыпам: мінімум убраць, каб атрымаць максімум. І сваім студэнтам, а выкладаю я ўжо 15 гадоў, заўсёды імкнуся гэта давесці. Дрэва, камень — ужо гатовыя прыродныя скульптуры, мастак павінен знайсці свой мінімум. Я праціўнік таго, каб фарбаваць камяні, як гэта робяць ля дарог. Яны павінны ляжаць некрутануты — гэта кроплі, слёзы нашай зямлі,

што выштурхнула іх на паверхню. Сярод апошніх і любімых работ — “Бязровы сок”. У мяне быў кавалак бярозы, пад яе карой я ўбачыў парэз, каб узяць сок. І адрозна з гэтай шчыльнай, падобнай да рубца на целе, узнікла жаночая постаць, якая слабее, засынае.

“Я Ў СКУЛЬПТУРЫ ЧАЛАВЕК ВЫПАДКОВЫ”

— Аджук у вас такая любоў да скульптуры?

— Я ў ёй чалавек выпадковы.

— Але ж выпадковыя людзі хутка сыходзяць, знаходзяць сабе іншую працу.

— У мяне атрымалася не так, як у большасці малых людзей. Пасля школы рыхтаваўся паступаць на юрыдычны факультэт БДУ. Але на палове шляху зразумець, што не маё гэта. І тут маці ўгадала, што некалі я хадзіў у гурток разьбы па дрэве і мяне вельмі хваліў педагог. Восем так патрапіў у Мірскае рэстаўрацыйнае вучылішча. А там педагог заўважыў, як добра ў мяне атрымліваецца лепка, і параіў паступаць у мастацкае вучылішча. Потым я паступіў і ў акадэмію.

— Зараз вы самі выкладаеце ў Гімназіі-каледжы мастацтваў імя Івана Ахрэмчыка. Напэўна, туды прыходзіць дзецям, якія ўжо дакладна ведаюць, кім быць?

— Так. Але сітуацыя розная ўзнікаюць, і вельмі частая, калі прыходзіць да мяне такія два “нішчасныя чалавекі”, якія авалодалі так званай сур’ёзнай прафесіяй. Напрыклад, мама — лінгвіст, тата — кіраўнік прадпрыемства, а іх дзіця ўвесь час сядзіць і лепіць, і лепіць... У іх вачах нямоё пытанне — за што нам гэта? Таму і прывялі, бо не ведаюць, што рабіць. Маўляў, няхай паспрабуе, зразумее, што не патрэбна яму гэта. Кажу ім: “Вы шчаслівыя, і я як тата вам зайздрюшчу. Людзі ўсё жыццё могуць шукаць сваю справу і так і не знайсці, а ў вас дзіця ўжо ведае, кім быць!”

— Восем прыходзіць таленавітае дзіця, якое лепіць увесь час, яму гэта цікава і патрэбна, магчыма, у яго ўжо і свае пэўныя пазіцыі ў творчасці ёсць. Што з ім рабіць далей, як вучыць?

— Такія адоранасць — і шчасце, і кара. З таленавітымі дзецьмі трэба быць вельмі асцярожнымі. Мяне вучні часта просіць сказаць, як і што трэба рабіць, каб палепшыць работу. На такія пытанні ніколі не адказваю. Кажу, што магу навучыць рабіць, як сам умею, і ты будзеш так умець. А ці трэба — рабіць як Лявонаў? Думаю, што выкладчык павінен быць проста побач і навучыць аднаму — працаваць. Любымі спосабамі.

Нехта ў мастацтве мэтанакіравана ідзе адной лініяй, абірае свой матэрыял і працуе. У мяне не так. Раней я вельмі хваляўся, што перабраю розныя матэрыялы, што кідае мяне то ў адзін бок, то ў другі. Але цяпер разумо, што ў творчасці трэба ўлічваць і рэчы нябачныя — нехта гэта лёсам называе. Калі рухае мною нешта, каб пайсці ў гэтым кірунку, то трэба паспрабаваць. Невыпадковыя ж і гэтыя пазіцыі на край свету — у Магадан. Мама кажа: “Куды цябе нясе, як мне гэта перажыць?” На што адказваю: “Такі шлях”. Заўсёды ёсць работа: зараз лёд скончыўся — пачнецца дрэва, летам — камень. І гэта шчасце, калі творчасць прыносціць задавальненне і ўнутраны спакой.

“Песня песня”: непримиримая гармония эпох

Несчаеман быў ужо сам вярот да гэтай адной з самых загадкавых частак Бібіі. І не ў працяг тэмы Франішка Скарыны (а ён пераклаў “Песню песняў”) акурат 500 гадоў таму — у 1518-м), а як асобны праект. Чытанне тэкста Саломона ў перакладзе Міхандарона беларускага таварыства становіцца стрыманым спектаклем, пранізвае сабой усё дэзаніе і дапаўняе фрагментамі ўстаўкамі сучаснага слэнгу. Відовішча, здавалася б, мінімізавана — асабліва ў параўнанні з некаторымі ранейшымі дзівакоўска-дзіўнымі праектамі на кніжцы гомельскага спектакля “Гоголь. Fatum”, дзе пастапоўшчы мо лездзе не пацкам адмовіцца ад вербальнай асновы, замяніўшы яе пластычным адчуваннем, гульнёй з працёмным асяроддзем, упасівай эстэтыцы тэатра лялек (дарчы, менавіта так, як

Адзін з самых крэатыўных маладых рэжысёраў Юры Дзівакоў, дзякуючы падтрымцы Цэнтра візуальных і выканальніцкіх мастацтваў “АРТ Карпарэйшн”, паставіў на пляцоўцы ОК16 “Песню песняў” Саломона. Зада, вядома, была перапоўнена — і найперш моладзь, якая шла не столькі на спектакль “пра каханне”, колькі на само імя пастапоўшчыка — у працудванні неверагоднага па ўздзеянні відовішча, моцнага энергетычнага выбуху і нечаканых адкрыццяў.

Надзея БУНЦЭВІЧ / Фота Ганны ШАРКО

ключна на асацыятыўных шэрагах і філасофска-міфалагічных абагульненнях, была пастаўлена “Песнь песняў” Русланам Кулашовам у Вялікім тэатры лялек Санкт-Пецярбурга — піць гадоў таму).

Юры Дзівакоў знайшоў свой паходок. Даўшы спектаклю жарнавае азначэнне “акт у адной дзеі”, прапанаваў паралельнае супаванне ўласна чытання, тэатральнай і кінопаінай “рэальнасці”, інсталяцый, перформансу.

У сталічным філармоніі выступіў Windfield Piano Quintet — камерны ансамбль маладых беларускіх музыкантаў, кожны з якіх добра вядомы не толькі ў нас, але і ў замежжы.

Надзея БУНЦЭВІЧ / Фота Алксандра ГОРБАША

Пра ўсёй размаітасці філарманічнай афішы, дзе кожная вечарына мае сваю разынначку, гэты канцэрт стаўся “падзейі падзейі” — святам не толькі Музыкі і Музыкантаў (мэнавіта з вялікай літары), але і Любы. Ён не вылучаўся нейкай прыгожай паэтычнай назвай, не быў пермержавым да якой-небудзь значнай даты. Але асабліва мне так хацелася назваць яго Калядным канцэртам па-беларуску — па менавіта, менавіта такое святае свечнае паучэнне сапраўднага лідэра ўнікальна падчас выступлення.

Як знайсці свой вечер у полі?

ваочы філармонію яшчэ з дзяцінства, раптам лездзе на ўпершыню ўбачыла, наколькі таінава, загадкава па-беларуску — быўшым паліграфікам — труба і арган, сцішаны мелодыі колер якіх сучасны струнны інструмент, пакрытым лакам. Арганізацыя і правядзенне не гэтага канцэрта — творчая ініцыятыва самых музыкантаў. Усе яны ў свой час вучыліся ў Рэспубліканскай гімназіі-каледжы пра Беларусь дзіржаўнай акадэміі музыкі, потым працягвалі навучанне і ў нас, і ў вядучых чужых зямных установах. Працуюць таксама ў розных кутках свету, устаўляючы Нават я, рэгулярна навед-

ларускай выканальніцкай школы. Але тры гады таму адзін з гэтых музыкантаў — піяніст Алксей Пішчынскі — вырашыў стварыць калектыв “Альбоміў”. Рамантык па натуре, назваў яго Музыканты брацтваства Windfield, колькі ні агадвалі ад спалучэння ў гэтым слове “ветру” і “поля” ў рускамоўным перакладзе. Можа, гэты і сёлгараўна вядомы “ветру ў полі”? Бо музыканты (а іх каля дзвюх, кожны раз розны — у залежнасці ад абраных твораў) збіраюцца разам па першым закліку: нікога не траба ні шукаць, ні ўтвараць. Азіяная цяжкасць — знайсці вольны

У ролях — Марта Голубева, Злыдар Быкаў.

буйны план артыста Эльдара Быкава. У фінале акцёр выйдзе ў залу і нават прапаўзе праз вусце стол да музыкантаў. Стол як цэнтр стонаграфічнага рашэння (мастак — Таціяна Дзівакоў) выклікае бэзлікі рознаскрапаных асацыяцый: вяселле, дарогі (у тым ліку, жашчыва), подум, хірургічная аперацыя (невыпадкова зверху зважана мельшыньска кропельніцы, з якіх капае на стол злучыцца). Наводаль залу, па абодва бакі ад артыстка, стаяць два “акварыумы” — у адным — дэталь жаноча свечнага ўбрання, у другім, які будзе папсаваны ў фінале, — мужчынскага.

А німб на галаве артыстка, створаны светлавым ражысэрам, зменіцца на цярновыя вянкі.

Спектакль становіцца рознабаковым даследаваннем (ажно да хірургічнага ўмяшальніцтва) феномена не толькі каханна з яго і светла-рамантычным, і жывельна-звямртыным адценнямі, але і шырокі — калянавы, заключаны ў боскае прызначэнне. Распрананне герою, ажно да поўнай мужчынскай аголенасці, звязана не з жаданнем прывабіць глядач, а з імям “клубнічкі”. Гэта не шуба скаідацца з плеч, а з дзусі здыраюцца цялесны напаставанні. Але ўнутры аказваецца не толькі душоўны, але і плочкі пачатак — “з мясам і крывёй”.

Эрык Арлоў-Шымкус, апошнім часам усё больш вядомы як тэатральны кампазітар, стварыў папраўдзе цікавае, багатае на стылёвыя прататыпы музычнае “вымярэнне”, куды, бы ў каасмічную “рэальную рэальнасць”, раз-пораз зыходзіць героі. Асабліва гэта тычыцца Марты Голубевай, для якой пастапоўшчыкі не пашкадавалі ўсяго спектра спалучэнняў слова з музыкой: тут фрагменты меладэзламцы, куды тэкуць гучыць на фоне мужчынскай асацыяцыі: вяселле, дарогі (у тым ліку, жашчыва), подум, хірургічная аперацыя (невыпадкова зверху зважана мельшыньска кропельніцы, з якіх капае на стол злучыцца). Наводаль залу, па абодва бакі ад артыстка, стаяць два “акварыумы” — у адным — дэталь жаноча свечнага ўбрання, у другім, які будзе папсаваны ў фінале, — мужчынскага.

ста царкоўнай псаломскай, народнай прыгучы, дахрыстанскіх загавораў. Артыстка тэатра Янкі Купалы, якую расійскія серыялы трывала тыражавалі ў ролях карыслівай палобойніцы, разлучылі і іншыя алмоўных прыгажунь, і якія часам пераносіла гэтыя штампны на купалаўскае сцэну, тут не пазнаць. Яна бліжэй вярнулася амаль на дзесяцігоддзе таму, калі яшчэ студэнткай перамагла ў конкурсе “Новыя галасы Беларусі”, што даў ёй Прызідэнцкім ардыям краіны сумесна з каналам АНТ, і пачала кар’еру наоу — з яркай экспрэсіўнасці ролі, дзе ўсе адценні паучыцца можна выразіць найперш гола-сам. Эльдар Быкаў, вядомы па пераважна адміністрацыйнай працы ў “АРТ Карпарэйшн” і ўласных рэжысёрска нешааровых тэатрах БДУ “На балконе”, тут паўстае сирактыкаваным артыстам, зольным да трагікамедыі і нават кілаўнады.

“Песнь песняў” атрыма-лася шмастольнай, шмагэтанай, пабудаванай на палірынасці (не толькі мужчынскага і жаночага пачатку, але і стылёва, па-вядома, эпох) — і, урэшце рэшт, па іх энергетычна напружанай, летай, непры-мірамай гармоніі.

вала даўгі каар у кіно. Фаргаціянны ж квартал Пётрышка Васка, пры тым што шчысь яго частак ішчэ бэ пераніку і ўтрымліваюць шмаг непазэльныя раздзелы (прынамсі, дзювыч паўторны прымь неауважнага пераходу мелоды ад вялданчлі да альта і далей да скрыпкі), асацыяуюцца з мантажнасцю і нават мільганеннем кадраў. І сэрца ў ім бышам пульсую машыней. Не таму, што ўво-сень кампазітар быў гоцсем Міхандаронага фестыва-ля Юрыя Башмета, а з-за іншых тэмпаў XXI стагод-дзя, калі пачаўся гэты твор па замове аднаго з фестыва-ляў у Англіі. Пра што бы-ла гэта музыка? Пра жыц-цё, кадры якога мільгалі, былі ў кіліе. Пра мастацтва і вечнасць, куды скурывалі найтонкія спасылікі на Вяваліды, Бетховена, Баха, Рахманіна. Пра каханне, што асацыявалася, амаль павалде ітэа, з замержым сід прыгажосці ітменнем. І смерць. Не трагічную, на ўзлёне сіа, а ішчю і прык-нёўна — як светлы сыход у ішчае касмічнае вымярэн-не.

Васк, на жал, на гэце выкананне не прыход. Але Пішчынскі агучыў яго сло-вы, сказаныя па тэлефоне: “Давайце цяпер кожны мо-мант, каб паспець папарыць нашоу любоў тым, што нас акружае”. Чым не ітпёт да ўсяго канцэрта?

Рэдка птушка з маладых айчынных рэжысёраў далаць да гадоўнай сцэны Купалаўскага тэатра. Віталю Краўчанку тое ўдалося — ён адолеў непадуладную многім адлегласць, дзякуючы прыкметным пастапоўкам у абласных тэатрах Гомеля і Магілёва, а таксама на прыватных сталічных пляцоўках. Для дэбюту ў вядучым драмтэатры краіны ён абраў дзёркі матэрыял: “Вешальнік” аскараноснага сцэнарыста і драматурга Марціна МакДонаха. Аднак атрымаўся ў выніку паказач публіцы нешта бо-льшае, чым проста добра адраджаны спектакль?

Настасся ПАНКРАТАВА / Фота Таціяны МАТУСЕВІЧ

Тое, чаго не адбылося

Вешальнік Гары (Ігар Дзянісаў — у цэнтры) смаче сваё інтэрв’ю з заўсёлікам (Ігар Пятроў і Павел Есманьні).

Віталю Краўчанку смела можна называць пастапоўкам — псі-халагічным тэатрам. Яго заўсёды вылучаў сур’ёзны паходок да свай прафесіі і памікненне да аточанай да рэабілітацыі рэжысёрскай прапрацоўкі сінігнажнага малонку. Асабіста мяне падука-ляла яго ўменне выбула-дзье мізансцэну, уважлі-васць да дэталаў, умненне наоиваваць акцёрскія задачы. Паа прыстрэлам сафійта Купалаўскага ўсё ваче кудысьці падзелася. “Вешальнікі” прадам-стравалі магчымась рэ-жысёра выбраць адмет-ны матэрыял і акуратна развесці яго па ролях, аднак так і не дайшлі да глыбін даследавання прычын дэфармацыі ча-лавека.

У фокус пастапо-ўшчыка напісана Мак-Донахам гісторыя Гары Уэйда — сем’яніна, які штаранічы мог выпры-лудзі ў турму, каб паве-сліць па судовым выра-шэнні чалавека, а ўвечары прымай ў сваім бары ака-дэміі вышш. Дзія палю-вае надале гэтыя ішча не-натуральнасці. У гэтыя дэкарацыі цудоўна ўпі-сана нехарактэрная па-тонкай псікалагічнасці МакДонаха дошка гона-ру пастанаме да жыцця і смерці добра ўважыла пе-радаць выкананню гадоў-най ролі Ігару Дзяніса-ва. Раз-пораз спектакль ажы-вае, дзякуючы мошна аб-раў акцёрскай работце Зой Белавосіцкай (жанка Га-ры — Эліс Уэйд), дэка-сці і сапраўды падлеткавай

пераманасці Крысіны Дробыш (дачка вешаль-ніка Шыры), шыкоўна-му ітпуду з Алксандрам Падобам, які прэф’стала-га саперніка Гары — веша-льніка нумар адзін у Англіі Альберта Пэропіята. На жал, асобныя вынаходкі не дапамалі пастапоўш-кі скіравацца ў ішчае твор-чэсці ачуванне, што спада-ра Віталю не змог знайсці аэляватнае апраў-данне ішчванню сваіх героюў у прапанаваных мастаком Барысам Гер-лаванам дэкарацыях. На сцэне ўвядзены амфітэ-атры, які набліжае задале-жы МакДонахам правін-цыіны паб да арэны для бойкі адных і зольнаітэага сузвараня чыхосці пра-блем чужакіням. Тут, ка-нешне, можна смакаваць асобныя дэталі накітат э-мечнах па-турэмна-му ў раншці жырэндылю, што маюцца на кана-тах, ідэнтычных выроку-там здыматрога пакар-на-ня. Маўляў, ніякія розніцы што вешаш — лямпачку ці чалавека. Але актыў-ны чарыоны, наўмысна адлегласці прастора з па-луч-насьцю вышш. Дзія палю-вае надале гэтыя ішча не-натуральнасці. У гэтыя дэкарацыі цудоўна ўпі-сана нехарактэрная па-тонкай псікалагічнасці МакДонаха дошка гона-ру пастанаме да жыцця і смерці добра ўважыла пе-радаць выкананню гадоў-най ролі Ігару Дзяніса-ва. Раз-пораз спектакль ажы-вае, дзякуючы мошна аб-раў акцёрскай работце Зой Белавосіцкай (жанка Га-ры — Эліс Уэйд), дэка-сці і сапраўды падлеткавай

жаданне наблізіць тая кол-да да беларусаў, аднак у спектаклі многія моман-ты накітат пастаяннай згадкі ааматара грушавага сідуру (гэта тонкі намёк, што ён крыху не той ары-стант, якой бы хацелася бачыць яго заўсёлікам паба) так і пакаідуцца бэз тлумачэнняў. Між тым, у перакладчыцы Мары Птушкінай былі і сапраўды элягантныя знаходкі. Напрыклад, пікантны сцёб

у пабе, мог толькі не-тутэйшы наведвальнік — пачынае дзёінчыць па знаёмым алгарытме: пага-дзіцца з бэскампрамісным абнаивававаннем, пры-мававаць пятлю на шыю мёртваму чалавечу ды выбіць з-пад ног ступ.

Нават калі высвятля-еца, што з дакой усё ў парадку і “ціёмна асоба” вінавата хіба толькі сва-імі дзівацкімі паводзінамі, зойбава чалавек адмак-ваеца, маўляў, звычай-нае правадзіць: у выніку з асуджэнных заўсёды і-хотэйшы вінаваты, ці нішто. Матавішчыо Гары можна дзірацца на прафесійна-спэцыялізацыю, паспраба-ваць абнаиваваць яго па-вядомае істэтым, што над-лама па ішчю небагога, магчыма, чалавека. Але жа сітуацыя ў тым, што вешальніка, які перасту-піў мяжу дазволенага, на-ват не паспрабаваў спы-ніць нішто з заўсёлікаў паба. Пасля ж зойбства адны ішчліва, а ішчыя і з жартачкіма разшылі-ся. Бо там, дзе зойбства ўвядзена ў адзін прафесій-ны рэсэрт з праўдлівым марозіва ці дзюрмакам і само паабудленне жыцця адным чалавечам інаша ператварэцца ў шараго-вую дэталь звячываіага вечара.

Маці (Зоя Белавосіцкая) і дядка (Крысіна Дробыш) разам знаходзяць пачынае.

Несупаўленне заду-маннага і зробленага ча-стата незалежна часта. Нават у пралого, калі авансцэну перакрылі ма-сёўнымі, амаль што са-праўднымі градамі, вока чыпаўся за надрукава-ную цагляную кулачку, што відванца матыля-ска ад павява кандыш-няраў. З-за гэтата сізна зойбства невінаватна па-тыхала неспраўдліва-сцю. На жал, за дзе з па-ловоў галавы т’еса пра-кашчюнаўска жыцця і ма-ральных выбар нават таго, што толькі мямалюць кра-нэнае смротных пака-ранінаў, тут і застаецца відатча халодным тек-стам пра чужыя праблемы далякэй краіны. Па-за ўспрыманнем застаўся і рэгуляваня чыпкі. Ші не ад такоў жываінасці “даршнік” скурываеца тэжэт ірландскага драма-турга, які выкршылава-еца наллом асобы праз прызыванне рэчы?

жаданне наблізіць тая кол-да да беларусаў, аднак у спектаклі многія моман-ты накітат пастаяннай згадкі ааматара грушавага сідуру (гэта тонкі намёк, што ён крыху не той ары-стант, якой бы хацелася бачыць яго заўсёлікам паба) так і пакаідуцца бэз тлумачэнняў. Між тым, у перакладчыцы Мары Птушкінай былі і сапраўды элягантныя знаходкі. Напрыклад, пікантны сцёб

у пабе, мог толькі не-тутэйшы наведвальнік — пачынае дзёінчыць па знаёмым алгарытме: пага-дзіцца з бэскампрамісным абнаивававаннем, пры-мававаць пятлю на шыю мёртваму чалавечу ды выбіць з-пад ног ступ.

Нават калі высвятля-еца, што з дакой усё ў парадку і “ціёмна асоба” вінавата хіба толькі сва-імі дзівацкімі паводзінамі, зойбава чалавек адмак-ваеца, маўляў, звычай-нае правадзіць: у выніку з асуджэнных заўсёды і-хотэйшы вінаваты, ці нішто. Матавішчыо Гары можна дзірацца на прафесійна-спэцыялізацыю, паспраба-ваць абнаиваваць яго па-вядомае істэтым, што над-лама па ішчю небагога, магчыма, чалавека. Але жа сітуацыя ў тым, што вешальніка, які перасту-піў мяжу дазволенага, на-ват не паспрабаваў спы-ніць нішто з заўсёлікаў паба. Пасля ж зойбства адны ішчліва, а ішчыя і з жартачкіма разшылі-ся. Бо там, дзе зойбства ўвядзена ў адзін прафесій-ны рэсэрт з праўдлівым марозіва ці дзюрмакам і само паабудленне жыцця адным чалавечам інаша ператварэцца ў шараго-вую дэталь звячываіага вечара.

Тэма, да якой падтэ-піўся Купалаўскі тэатр, нэаамрэ магла б знайсці рознагалэ ў глядачоў. Дык дзе тая маральная мя-жа, калі аднаго зойбшчу мы маем права асуджаць і прагнуць яго смерці, а другога — проста з пра-шчюна кніжкыя ў кі-ноўна — умяваць, ішчюць яго руку і радасна піль-ва яго бары, абмержо-ваць паміж кудыні па-ва, бы анекдот, якія ме-на паабудленна жыцця лепш... Ші сапраўды кат-можа, пераступаючы па-року дома, пераклачыцца ў звячываіага сем’яніна, далякэй краіны. Па-за ўспрыманнем застаўся і рэгуляваня чыпкі. Ші не ад такоў жываінасці “даршнік” скурываеца тэжэт ірландскага драма-турга, які выкршылава-еца наллом асобы праз прызыванне рэчы?

На пачатку месяца Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь Аляксандр Лукашэнка падпісаў указ № 506 “Аб развіцці Аршанскага раёна на перыяд да 2023 года”. Гэтаму папярэднічалі візіты Кіраўніка дзяржавы на вядучыя вытворчыя аб’екты сваёй малой радзімы, такія, напрыклад, як інструментальны завод, льнокамбінат... Антыкрызісная праграма прадугледжвае стымуляцыю дзяржаўна-прыватнага бізнесу, абнаўленне грамадскага транспарту, рамонт жыллага фонду і шэрагу аб’ектаў аховы здароўя, адукацыі, культуры. Фінансаванне праграмы ажыццяўляецца за кошт рэспубліканскага бюджэту.

Яўген РАГІН,
Мінск — Аршанскі раён — Мінск / Фота аўтара

Афшор для творчага прарыву

Развіццё вытворчасці непарывна звязана з развіццём мясцовай культуры: музейнай, бібліятэчнай, клубнай справы. Таму рэдакцыя “К” вырашыла ўзяцца за чарговы праект, які будзе называцца “Аршанская перспектыва” і распавядзе пра змены ў культурнай сферы названага рэгіёна (а змены гэтыя па пэўных кірунках дзейнасці мясцовых работнікаў культуры, між іншым, добра заўважны ўжо цяпер).

Газетны праект “Аршанская перспектыва” — доўгатэрміновы. Гэта значыць, што журналісты “К” будуць адсочваць і асвятляць стан спраў і ў горадзе, і на яго перыферыі цягам дзесяння ўказа № 506. Мяркуюцца, што на старонках нашага выдання з пэўнай перыядычнасцю з’явяцца рознажанравыя публікацыі пра тое, чым жывуць установы культуры Аршаншчыны. Мы дамовіліся з іх супрацоўнікамі, што аўтарамі асобных артыкулаў стануць менавіта яны.

СТРУКТУРА: ПЛЮСЫ ЦІ МІНУСЫ?

Патрэбны гэты раздзел для таго, каб давесці чытачу, наколькі няпростай з’яўляецца структура кіравання мясцовай культурай, а значыць — і яе развіццё. Па-першае, існуе тут адзіны адзел культуры — пры райвыканкаме. А горад і раён тут — не з ліку маленькіх. Не бяруся разважаш, наколькі аптымальным застаецца такое падзяленне. А вось начальнік аддзела культуры Аршанскага райвыканкама Сяргей Гарбачоў мае на гэты конт канкрэтныя меркаванні. Ён цяпер — у адпачынку, але мы дамовіліся, што бліжэйшае інтэрв’ю з ім будзе і пра гэта.

А структура вось якая. У клубнай сетцы — пяць ДУ са сваімі структурнымі падраздзяленнямі (ад СК \ СДК да клуба-бібліятэкі): Аршанскія РДК, ГПК і гарадскі цэнтр культуры “Перамога”; палац культуры ў Барані; ДК у гарпасёлку Балбасавы; пры самастойныя ДУ: раённы

Вёска Смаляны з пашанотнымі руінамі шматлікіх архітэктурных аб’ектаў таксама павінна стаць музейным філіялам. Яшчэ поўныя велічы барочны касцёл Дзевы Марыі, XVII стагоддзе.

Смаляны. Рэшткі замка “Белы Ковель” — рэзідэнцыя роду Сангушак, XVII стагоддзе.

Смаляны. Спаса-Прабражэнская царква. Узор драўлянага дойлідства XVII стагоддзя.

Смаляны. Руіны Аляксееўскай царквы і каплічкі (злева), сярэдзіна XIX стагоддзя.

Музейна-бібліятэчна-клубнае заўтра раёна пад белымі крыламі

Дырэктар Аршанскай ЦБС Аксана Кулагіна (справа) і загадчык аддзела абслугоўвання і інфармацыі цэнтральнай бібліятэкі імя Аляксандра Пушкіна Алена Фядосава. Установа — адна са старэйшых у рэспубліцы, яна заснавана ў 1899 годзе.

Вашчэннем глінянага посуду займаецца майстар ЦНТР Галіна Арцёмава.

метадычны цэнтр народнай творчасці і культурна-асветніцкай работы; цэнтр народнай творчасці і рамёстваў у гарпасёлку Копысь; Аршанскі дом рамёстваў. Усяго 33 установы клубнага тыпу.

У бібліятэчнай сістэме — 36 бібліятэк. Тры дзіцячыя школы мастацтваў. Гарадскі дзіцячы парк. Дзейнічае музейнае аб’яднанне (комплекс), якое мае шэсць (!) філіялаў.

Колькасць і структура устаноў культуры Аршаншчыны, папярэдне, выключна ўнушальныя. Аналагаў у рэспубліцы яшчэ няма прыгадаю. І гэта пры тым, што дырэктар музейнага комплексу Юлія Камарова не надта хоча, каб культура горада і культура раёна існавалі пасобку, бо пры належным фінансаванні колькасць філіялаў мае тэндэнцыю да няўхільнага павелічэння. У першую чаргу — за кошт аб’ектаў раёна. Але пра гэта — трохі пазней.

ЛЯНОК НЕ ЛЮБІЦЬ ЛЯНОТ

Цяпер — пра структуру мясцовых брэндаў як доказа таго, што ў горадзе і раёне ёсць з чым працаваць. Фактура тут — не

толькі гістарычна-літаратурная, але і, скажаў бы, тэхналагічна-вытворчая. Так, я — пра лён, пра брэнд, але патэнцыяльны, пра вырошчванне названай сельскагаспадарчай культуры і даўдзённе высакаякаснае сыравіны да гэткай жа высакаякаснай прадукцыі. Палова беларускіх прымавак пра лён распавядае пра яго карысць і прыгажосць, другая даводзіць, як цяжка яго вырошчваць. І такі падзел — хоць нейкае ды апраўданне нашай недалянабачнасці.

Вельмі не хацу пісаць пра гэта, але трэба: сённяшняе становішча з нашым льном — неадраваальнае для беларуса. Праблемай гэтай заняўся гадоў 30 таму, калі працаваў загадчыкам аддзела сельскай гаспадаркі ў Веткаўскай райгазеце. Яшчэ тады льнаводы скардзіліся: вырошчваеш вырошчываеш лён, а яго на льнозавод не прымаюць, маўляў, негатуныковы. Па чаў у той час шукаць, адкуль ногі растуць у праблемы і высветліў, што спраўды той лён негатуныковы. Яго ж, аказваецца, не толькі пасеяць трэба. А і прапалоць, выраваць, паслаць, змяць, патрапаць, пачасаць, спраціць,

аснаваць, выткаць. Ды сёння тое ж: мінімальнае недакладнасць на адной са стадыяў вырошчвання-апрацоўкі — і на выраб далікатнай тканіны (шніцца ва ўсім свеце ці не на вагу золата) можна забыцца. Атрымаецца адно толькі грубая льняная пража, назва якой — радно.

Я пераканаўся ў Оршы, што з таго часу амаль нічога не змянілася. Атрымаецца, што лён — гэта наша “нафта”? Хто ці што замянае нам стаць замочнымі? Эканоміка вытворчасці шчылна звязана з эканомікай культуры. Проста ўпэўнены: была б наша льнопрадукцыя канкурэнтаздольнай, дык і патрэба адпала б у дадатковых бюджэтных укладаннях на развіццё культуры раёна. Так што лён — не брэнд пакуль для Оршы, а мара. Красамоўнае адлюстраванне яе захоўваецца ў Гаранскай мастацкай галерэі Віктара Грамыкі. Народны мастак Беларусі назваў палатно “Ільня беларускія”. Яе колеравае вырашэнне зрабіла калісьці ці не рэвалюцыю ў беларускім жывапісе.

Галерэя — адзін з філіялаў музейнага комплексу гісторыі і культуры Ар-

шаншчыны. Самы час пагаварыць і пра яго.

ЗМАГАЦА З “НУДНАСЦЮ”

Наступныя філіялы тэатра: Мемарыяльны музей Канстанціна Заслонава, Музей гісторыі і культуры горада, Музей драўлянай скульптуры рэзчыка Сямёна Шаўрова, Аршанскі музей Уладзіміра Караткевіча, этнаграфічны музей “Млын”. Усе яны сканцэнтраваны ў гістарычнай частцы горада, утвараючы своеасаблівы скансэн. Ды плюс Дом рамёстваў, дзіцячая бібліятэка імя Караткевіча. Па мне, дык храніча не хапае тут шчыльнай вучэльнай ды прыдарожнай рэкламы са

таў-прафесійнікаў. Але дазволіце сабе вось якое адступленне. Днямі ў друку з’явіўся артыкул аглядальніка расійскай “Комсомольской правды”, якая дзеліцца ўражаннямі ад наведвання Беларускай пушчы. Тамтэйшы музей прыроды, на яе погляд, — нудны. Нічога не скажу на гэты конт, бо апошні раз быў у тым музеі яшчэ ў дзяцінстве. Але вельмі хачу, каб філіялы аршанскага комплексу не былі “нуднымі”. Тым больш, што колькасць іх цягам часу мае намер павялічвацца.

БЫЎ, ЁСЦЬ, БУДЗЕ

Дырэктар музейнага комплексу Юлія Камарова

пакаленні беларусаў. Таму хачу, каб значкі, паштоўкі, календары з выявай аўтара “Дзікага паляванна караля Стаха”, ягонныя кнігі прадаліся не толькі ў музеі, але і па ўсім горадзе.

Думаецца, месца ў Оршы хоць і для ўладкавання помнікаў літаратурным героям Караткевіча. “Кніганомы”, да прыкладу, добра глядзеліся б на фоне цэнтральнай бібліятэкі. Чарговая кропка прыкладання сіл, у тым ліку, і фінансавых.

БЕЗ ГІСТОРЫІ НЕ АБЫСЦІЯ

Гэта мы пра горад гаварылі. Цяпер размова пра раён. Кажуць, гра-

філамата Томаша Зана.

На тэрыторыі не тое што адзіна сельвыканкама, але адзінай вёскі сабрана архітэктурнае “асарці” XVII — XIX стагоддзяў. І чарговая загадка напачатку. Мураваныя дзвi цагляныя збудаванні не вытрымалі выпрабаванне часам, а драўляная Спаса-Прэабражэнская царква — як той зван. У прыроды і гісторыі — розныя законы.

Затое ніякай загадкі ў тым, што нават на кансервацыю гэтых “хворых зубоў” няма пакуль ні рубля. Між тым, турысты ўжо цяпер гатовыя плаціць грошы за экскурсію па Смалянах. У маршрут можна ўключыць, распа-

НАША КАФЛЯ ДЛЯ ВАШАГА КАМІНА

Аршанскі дом рамёстваў па якасці выбіраемай прадукцыі і навучальнай дзейнасці дзяцей і моладзі — установа ўнікальная. Гэткім жа адметным падаўся і цэнтр народнай творчасці і рамёстваў у гарадскім пасёлку Копысь. Прынамсі, суды таксама можна і неабходна вазіць экскурсіі, што ў прыныцы і робіцца.

Невялічкі экскурс у гісторыю. Ціне з XIV стагоддзя ў Копысі пачалі вырабляць гліняны посуд. Паславілася мястэчка ўнікальнай старажытнай кафляй. Раміствам атчовалася стагоддзямі. Але за росквітам час ад часу прыходзіць заняпад.

Кіраўніком дзяржавы пастаўлена больш простая задача: за кошт пазабюджэту аплачваць камуналку. Вось да гэтай мэты, сцвярджае кіраўнік цэнтра, калектыву рушыць дошчыць упэўнена.

Што дапамагае? Ганчары асвойваюць лішчэ ў гіпсавую форму (посуд, фігуратывыя рэчы) і выраб кафлі пад замову спажыўца. Доля пазабюджэтнай дзейнасці паласкочыла ў разы. А сувеніры ў мясцовым салоне настолькі танныя, што любая экскурсія затарваецца па максімуму.

Але справа не толькі ў тэхналогіях, але і ў тым, як Лілія Аркадзеўна наладжвае працу майстроў — іх у свой час яна

Дырэктар музейнага комплексу гісторыі і культуры Аршаншчыны Юлія Камарова пераканана, што музейнаму комплексу яшчэ расці і расці.

У Салоне-краме ЦНТІР вам прадаць любы сувенір Ірына Драздова.

Лозапляцельшчык ЦНТІР у Копысі Юрый Лінкоў робіць і посуд, і мэблю.

Кіраўнік цэнтра народнай творчасці і рамёстваў у Копысі Лілія Кухарэнка паказвае формы для вырабу кафлі.

схемамі, указальнікамі, арыгінальным вырашэннем музейнага піяру. А кіраўнік комплексу Юлія Камарова дадае, што час надыйшоў і для абнаўлення рэкламных буклетаў.

Але усё гэта выглядае драбязой на фоне таго, што музей Заслонава існуе намінальна — як адна з экспазіцый музея гісторыі і культуры горада. Месціўся ён, людзі майго веку памятаюць, ля чыгуначнага вакзала побач з помнікам знакамітаму падпольшчыку і камандзіру партызанскай брыгады, які па сёння застаецца сімвалам мужнасці і нязломнасці беларускага народа. Але ў 2016-м і без таго старэнкі будынак быў моцна пашкоджаны ўраганам. Унікальныя экспанаты захоўваюцца ў Музеі гісторыі і культуры. Будучая экспазіцыя вымагае дакладна прадуманай канцэпцыі.

Больш аптымальны варыянт, як пераконваюць мясцовыя работнікі культуры, у тым, каб стварыць у будынку былога настаўніцкага інстытута па вуліцы Купалы ваенна-гістарычны музей імя Заслонава. А ў Музеі гісторыі і культуры можна захоўваць фонды комплексу: больш за 40 тысяч адзінак экспанатаў.

Нічога не маю супраць меркавання спецыялі-

ва распаўядае, што адзін з мецэнатаў выкупляе ў Оршы дом, дзе жыў Уладзімір Караткевіч (вуліца носіць імя славуага празаіка, паэта і літаратурнага крытыка). Да 90-годдзя з дня нараджэння класіка дом будзе перададзены музейнаму комплексу.

У тым, што Орша — горад Караткевіча я пераканана ў шмат гадоў таму. І не здзіўляе мяне, што музей Караткевіча ніколі не бывае пустым. А ці не любіць мінак на вуліцы распаўядае пра тое, дзе жыў пісьменнік, дзе вучыўся і вучыў, а дзе час бавіў. А вось падобнага друкаванага выдання (дапаможніка для турыста і не толькі), наколькі ведаю, пакуль няма. Усеагульная любоў да Караткевіча надавае ўсеагульную любоў да Высоцкага. І не толькі таму, што ў гэтых выбітных асоб — аднолькавыя імёны і імёны па бацьку. Абодва — прынцыповыя праўдарабы, абодва — неўтаймоўныя ідэалісты і ўніверсалы ў прафесіі, абодва — недаравальна ўпарта вымарылі з уласным здароўем.

У музеі Караткевіча прадаюцца сувеніры, звязаныя з жыццём і творчасцю цудоўнага чалавека, пісьменніка, на кніжках якога, не памылюся, выхоўваліся і выхоўваюцца

мада з Барані звярталася ў адрэз культуры з просябамі адкрыць музей і ў іхнім мястэчку. Мы за Оршу, маўляў, не горшыя. Так што музейнаму комплексу расці ды расці. Яшчэ больш у гэтым перакананаўся пасля наведвання вёскі Смаляны. Ёю ў розныя часы валодаў не толькі ўплывы род Сангушак, але (ёсць такое меркаванне) і каралева Бона Сфорца, пераможны палкаводзец Канстанцін Астрожскі, які больш за 60 бітваў з чужынцамі правёў і ніводнай паразы не пацярпеў. (Да слова, чарговы гістарычны брэнд гэтай зямлі.) Я люблю талерантных беларусаў, якія на справе шануюць сваю Ралзіму.

Дык вось, Смаляны. Я хадзіў па іх як па музеі — чарговы скансэн, але на гэты раз — падкрытым беларускім небам. І са нейка мне спадарожнічала. Паршцікі касцёла, царквы чорнай шэглi і царква драўлянага дойдства (шэлая і дагледжаная), руіны замка, які, бадай, адзіны на Беларусі мае ўласнае імя. А ёсць яшчэ будынак млына, падмурак сядзібнага дома, на якім узведзены адзін з карпусоў сельскагаспадарчага каледжа. А на мясцовых кладах — магіла

выдае кіраўнік музейнага комплексу Юлія Камарова, і вёскі Межава і Высокае, дзе захаваліся шляхецкія сядзібы і старажытны парк. Адну з сядзіб выкупіў нейкі прыватнік, цяпер — змушана прадае.

Усё да драбніц пра высковую архітэктурі і гісторыю ведае Марыя Варашылава — бібліятэкар сельскай бібліятэкі. Слухаць яе — адно замілаванне. У гэтую бібліятэку яна яшчэ дзіцём бегала. Як быў тут адзін пакойчык, так і застаўся. Вось у гэтым — ніякага замілавання, бо Смаляны — аграрародок. А ў бібліятэцы няма месца ні для чыгальнай залы, ні для фондасховішча. Камп’ютар ёсць, але пад Новы год зламаўся. Таксама радасці мала.

Дырэктар Аршанскай ЦБС Аксана Кулагіна дадае, што з 35 бібліятэк раёна камп’ютарызаваны толькі 24. Да інтэрнэту падключаны 13. Гадоў колькі таму я пісаў пра тое, што ўзімка на Аршаншчыне з-за адсутнасці зімовай гумы на колы кепска працуе аўтабібліятэка. Каб не браць грэх на душу, значыць, што сёлета я вандраваў па раёне менавіта на бібліятэчнай мабільнай установе.

Цэнтр народнай творчасці і рамёстваў не як вытворчая адзінка, а як установа культуры пачаў працаваць у 2011 годзе. Апрача ганчарных майстэрняў ёсць тут на сёння магчымасці займацца лозапляценнем, разбой па дрэве, саломкапляценнем. Узначальвае ўстанову Лілія Аркадзеўна Кухарэнка. Раміства ў гуртках асвойвае 82 чалавекі, з іх дзяцей — 36. Вядучымі застаюцца ганчарныя майстэрні. Практыкуецца толькі ручная лепка і праца на ганчарным крузе.

У 2011 годзе ўстанову наведвае Прэзідэнт краіны. Сур’ёзная гаворка ідзе пра тое, каб істотна знізіць бюджэтную ўкладанні, і павысіць долю даходаў за кошт рэалізацыі ўласнай прадукцыі.

Натуральна, самакупнасць у сферы культуры — рэч пакуль не надта рэаль-

адшуквала па наваколлі з рашучасцю чалавека, які вядзе на што і для чаго ідзе. А ў пакоях рэй вядзе творчасць.

Указ № 506, натуральна, гарантуе шэраг падатковых льгот. І ў першую чаргу прэфэрэнцыямі будзе заахвочвацца той, хто ва ўмовах афшору зможэ напоўніць выкарыстаць і магчымасці пазабюджэту. Вучыцца той, хто не спадзяецца на бязмежныя фінансавыя ўліванні. У адваротным выпадку нічога акрамя “радны” не атрымаецца. І праўдз тут павінен быць не аўральным, а творчым, уважаным і прадуманым. **К**

Працяг — у наступных нумарах “К”.

Цэнтр народнай творчасці і рамёстваў у Копысі.

Намінанты на прэміі Федэрацыі прафсаюзаў Беларусі *

Камісія прэміяў Федэрацыі прафсаюзаў Беларусі разгледзела матэрыялы па работах, творах і кандыдатах, якія вылучаны на саісканне прафсаюзных прэміяў 2019 года, і павадамія, што да ўдзелу ў конкурсе на саісканне прэміяў дапушчаны:

I. За творы прозы, паэзіі і драматургіі (адна прэмія):

1. **Ларыса Антонова** — за зборнік вершаў з серыі “Урокі жыцця”: “Ступенька ввысь”, “Обновление”, “Пробьётся сквозь тучи” (Барановічы: Издатель Е.Г. Хохол, I полугодие 2018 г.).

2. **Вольга Брылон, Сяргей Махаў, Марына Мулявіна** — за кнігу “Владимир Мулявин и Лидия Кармалская. Недосказанное... Исследования, воспоминания, публицистика” (Мінск: “Альтыора Форте”, 2016 г.).

3. **Уладзімір Гаўрыловіч** — за трылогію “Палешукі” (Мазыр: КПУП “Калор”, 2017 г.) і кнігу “Агледзіны” (Гомель, Гомельская епарыя, 2017 г.).

4. **Зінаіда Дудзюк** — за кнігу “На парозе раю: апошні, кінааповесці, апа-вяданні” (Мінск: “Чатыры чверці”, люты 2018 г.).

5. **Валерый Максімовіч** — за паэтычны зборнік “Сярод блукаючых планет: вершы і паэмы” (Мінск: Ковчег, верасень 2014 г.).

6. **Елізавета Палеев** — за зборнік вершаў “Свет несказанный” (Мінск: ЧТУП “МИНАР”, 2015 г.) і перакладаў “На земле вечо-вечной” (Мінск: Колор-град, 2017 г.).

7. **Валянціна Паліканіна** — за кнігі паэзіі і прозы: “Под небом нераздельным” (Мінск: “Мастацкая літаратура”, 2016 г.), “Родное, кровное, святое...” (Кіев: “Колофон”, 2017 г.) і кнігу вершаў для дзяцей “Ни к чему быть одному” (Мінск: “Мастацкая літаратура”, май 2018 г.).

8. **Валянціна Русакевіч (Гіруць-Русакевіч)** — за зборнік паэзіі “На нітцы часу: выбранае” (Мінск: “Чатыры чверці”, люты 2018 г.).

9. **Віктар Шніп** — за кнігу “Трава бясконасці: дзёніквы раман паэта” (Мінск: “Мастацкая літаратура”, сакавік 2018 г.).

II. За музычныя творы, канцэртна-выканальніцкую дзейнасць (адна прэмія):

1. **Наталля Громава і Валерый Баравікоў** — дуэт артыстаў-інструменталістаў Белдзяржфілармоніі — за ачышчальнае

творчага праекта “Міжнародныя музычныя вечары фартэп’янных дуэтаў DUETTSSIMO” у 2017 годзе.

2. **Уладзімір Громаў** — артыст-вакаліст, вядучы майстар сцэны ДТВУ “Нацыянальны акадэмічны Вялікі тэатр оперы і балета Рэспублікі Беларусь” — за выдатны творчы ўдзел у канцэртных праграмах прафсаюзаў (2014 — 2018 гг.).

3. **Заслужаны калектыў Рэспублікі Беларусь “Ансамбль “Камерата” Белдзяржфілармоніі** — за стварэнне канцэртнай праграмы “Крыль” і музычнага альбома Between Heaven and Earth (“Паміж небам і зямлёй”) у 2017 годзе.

4. **Адам Мурзіч** (галюны кіраўнік праекта), **Ігар Баканаў** (музычны кіраўнік праекта), **Галіна Маторная** (рэжысёр-пастаноўшчык) — за стварэнне канцэртнай музычнай праграмы “Залаты россып аперэты” ў Беларускай дзяржаўнай акадэмічнай музычным тэатры (студзень 2018 г.).

5. **Аляксей Пятроў** — за высокі выканальніцкі ўзровень і падрыхтоўку канцэртных праграм у Рэспубліцы Беларусь і за мяжой (2015 — 2018 гг.).

III. За работы ў галіне тэатральнага мастацтва і кінамастацтва (адна прэмія):

1. **Галіна Адамовіч** (кінарэжысёр) — за стварэнне фільма “Чужое і сваё” (2017 г.).

2. **Рыгор Баравік** — прафесар кафедры рэжысуры Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі — за кнігу “Рэжысура драматычнага тэатра: вучэбны дапаможнік” (Мінск: БДАМ, чэрвень 2018 г.).

3. **Аляксандр Вавілаў** (аўтар праекта), **Святлана Гуткоўская** (галюны балетмайстар праекта), **Агата Мацко** (рэжысёр-пастаноўшчык), **Аліна Стэльмакова** (вядучая праекта) — за стварэнне і паказ гісторыка-мастацкага праекта “Сем таямніц Беларусі” (2016 — 2018 гг.).

4. **Антон Заянцоўскі, Дзяніс Нямцоў і Сяргей Спруць** (выканаўцы галоўных роляў), **Кацярына Дзегцярова** (выканаўца ролі) — за стварэнне яркіх вобразаў у фолк-рок-мюзі-кле “Трыстан і Ізольда” А.Сымона ў Беларускай дзяржаўнай акадэмічнай музычным тэатры (2017 г.).

5. **Павел Івановіч (дэкан) і Сяргей Кацьер** (дацэнт) УА “Беларуская дзяржаўная акадэмія мастацтваў” — за тэлевізійны праект “Час кіно (Акадэмія)” на тэлеканале “Беларусь 3” (2017 — 2018 гг.).

6. **Сяргей Кавальчык** (рэжысёр-пастаноўшчык), **Ала Сарокіна** (мастак-пастаноўшчык), **Руслан Чарнецкі** (выканаўца галоўнай ролі) — за стварэнне на высокім мастацкім узроўні спектакля “Падводнікі” ў Нацыянальным акадэмічным драматычным тэатры імя Максіма Горкага (2017 г.).

IV. За творы жывалісу, скульптуры, графікі і прыкладнага мастацтва (адна прэмія):

1. **Аляксей Ляшчоў** — мастак-афарміцель ДУК “Лепельскі раённы Дом культуры” — за аўтарскі праект графічных работ “Жыць, каб памятаць” (2016 — 2018 гг.).

2. **Андрэй Мартынюк** — майстар народных промыслаў аддзела рамеснай дзейнасці “Станькаўскі дом майстроў” ДУ “Дзяржынскі раённы Цэнтр культуры і народнай творчасці” — за стварэнне кінематычнага тэатра “Балабуха” (май 2018 г.).

3. **Эдуард Мацюшо-нак** — навуковец вывучэнча мастацтва ДУА “Вілейская гімназія № 1 “Логас” — за стварэнне серыі жывалісных работ “Радыма, рэканструкцыя” (лістапад 2014 г. — 2018 г.).

4. **Алена Шлегель** — мастак, старшы выкладчык УА “Беларускі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт імя Максіма Танка” — за стварэнне квадратычна “Родны алфавіт” да 500-годдзя выдання бібліі Францыска Скарыны (2017 г.).

5. **Алена Шуныка** — майстар па ткацтве ДУК “Гродзенскі АМЦНТ” — за стварэнне міні-габеленаў “Фарны касцёл XVII — XVIII ст.”, “Бернардынскі касцёл XVI — XVIII ст.”, “Каложская царква XII ст.”, “Панарама г. Гродна паводле гравюры Т.Макоўскага XVII ст.” (2016 г.), габелена “Гродзенская ратуша, 1784” (2017 — 2018 гг.).

V. За найлепшы твор аб прафсаюзах (адна прэмія):

1. **Тадэвуш Крупнік і Уладзімір Швед** — за літаратурны твор “История развития медицины и профессийного движения работников здравоохранения Могилёвщины” (Могилёв: УПКП “Могилёвская областная укупнённая типографія ім. С.Собалева”, 2017 г.).

2. **Аксана Аўраменка і Алена Батура** — выкладчыкі музычна-тэарэтычных дысцыплін, **Алена Серакова** — дырэктар УА “Лідскі дзяржаўны музычны каледж” — за творчы праект “Музыкі высокае прызванне...” (2016 г.).

VI. За актыўную работу на развіццё народнага мастацтва і аматарскай творчасці працоўных (адна прэмія):

1. **Раіса Ветрава** — загадчык Палаца культуры ААТ “Томсельмаш”.

2. **Людміла Казачкова** — загадчык Дома культуры “Будаўнік” ААТ “Будтрэст № 3 ордэна Кастрычніцкай Рэвалюцыі”, г. Салігорск.

3. **Юрый Кастэнка** — старшыня пярвічнай прафсаюзнай арганізацыі ААТ “Бярозаўскі сыраробны камбінат”.

4. **Пётр Шэршань** — генеральны дырэктар ВРУП “Віцебскаблгаз”.

VII. За выдатныя дзясяненні аматарскіх калектываў мастацкай творчасці (адна прэмія):

1. **Заслужаны аматарскі калектыў Рэспублікі Беларусь народны ансамбль беларускай песні “Церніца”** КСЦ УП “Мінскае аддзяленне Беларускай чыгуны”.

2. **Заслужаны аматарскі калектыў Рэспублікі Беларусь узорны ансамбль танца “Дружба”** Культурна-спартыўнага комплексу РУП “Гомельскае аддзяленне Беларускай чыгуны”.

3. **Заслужаны аматарскі калектыў Рэспублікі Беларусь фальклорны ансамбль “Дударыкі”** ДУА “Гімназія № 14 г. Мінска”.

4. **Заслужаны аматарскі калектыў Рэспублікі Беларусь узорны фальклорны калектыў “Сунічкі”** ДУА “Лепельская дзіцячая школа мастацтваў”.

5. **Народны тэатр “Рэха”** Установы “Рэспубліканскі Палац культуры прафсаюзаў”.

6. **Творчая майстэрня эстраднага мастацтва “Хвілінка”** ГА “Беларускі саюз музычных дзеячаў”.

VIII. У галіне журналістыкі (адна прэмія):

1. **Марына Аляксейчыкава** (вядучы рэдактар аддзела рэкламы) — за публікацыі на прафсаюзную тэматыку, аб мерапрыемствах форуму ФПБ, конкурсах прафсаюзнага майстэрства маляды спецыялістаў, апублікаваныя ў абласной газеце “Магілёўскія веда-

масці” і сайце агенцтва (2017 — 2018 гг.).

2. **Ксенія Асмалюўская** (кіраўнік праекта, аўтар і вядучая), **Святлана Пагарэльская** (рэжысёр), **Крысціна Шынкарова** (рэдактар і вядучая рубрыкі), **Аляксандр Рындын** (телеаператар) — за стварэнне цыкла тэлевізійных праграм “Народное утро” на тэлеканале “Беларусь 1” (2016 — 2018 гг.).

3. **Ала Вярніч** (аўтар ідэі, рэдактар і аўтар перадач), **Марына Драгіна** (вядучая), **Сяргей Кацьер** (прадзюсар, рэжысёр, аўтар перадач) і **Алена Марціноўская** (рэжысёр) — за падрыхтоўку і выпуск тэлевізійнай перадачы “Майстры і куміры” на тэлеканале “Беларусь 3” Нацыянальнай дзяржаўнай тэлекампаніі Рэспублікі Беларусь у 2016 — 2018 гг.

4. **Ілона Травіна** (аўтар і вядучая), **Дзмітрый Травін** (відааператар), **Марына Грышчанка** (відэаінжынер) — за падрыхтоўку і выпуск цыкла тэлевізійных праграм “Открытый разговор” на тэлеканале ЗАТ “Сталічнае тэлебачанне” ў 2016 — 2018 гг.

5. **Настася Турок** (галюны рэдактар), **Людміла Цімашкова** (намеснік галоўнага рэдактара), **Анжэла Шурадукова** і **Марына Сямашка** (загадчыкі аддзелаў) — за серыі публікацый аб дзейнасці прафсаюзных арганізацый, іх лідарах, людзях працы, сацыяльна-эканамічным і грамадска-палітычным жыцці рэгіёна, апублікаваныя ў раённай газеце “Аршанская газета” (2016 — 2018 гг.).

6. **Уладзімір Факееў** (карэспандэнт) — за цыкл публікацый пра людзей працы і прафсаюзы, апублікаваны ў гарадской газеце “Наваполацк сёння” (2014 — 2018 гг.).

Камісія звяртаецца з просьбай да творчых саюзаў, культурна-асветных устаноў, прафсаюзных і грамадскіх арганізацый, калектываў прадпрыемстваў і навуковых устаноў, грамадзян рэспублікі прывесці абмеркаванне кандыдатур на саісканне прэміяў Федэрацыі прафсаюзаў Беларусі 2019 года ў галіне літаратуры, мастацтва, журналістыкі і аматарскай творчасці.

Вашы прапановы, водгукі, заўвагі просім накіраваць да 1 сакавіка 2019 г. на адрас: Савет Федэрацыі прафсаюзаў Беларусі, Камісія па прэміях ФПБ (пакой 1211а), пр-т Пераможцаў, 21, 220126, г. Мінск, тэл. 203 95 83.

“К” ужо пісала, што культурнай сталіцай Беларусі на 2019 год абраны Пінск, таму сёлета горад чакае больш гасцей, чым у любы іншы час. Калі вы яшчэ не былі там, але збіраецеся, даем падказку: пасля поўна-кавалачку на пешаходным кавалачку вуліцы Леніна, бадай, самы распаўсюджаны фон, што абіраюць і мясцовыя жыхары, і госці для сэлфі “Я ў Пінску” — вулічныя роспісы Яўгена САСЮРЫ. З ім і гутарым пра тое, дзе шукаць самыя “пінскія” краявідны і на што натхняе гісторыя горада дзяцінства.

Вераніка МОЛАКАВА / Фота з асабістага архіва Яўгена САСЮРЫ

Зараз асноўная праца Яўгена — прафесійны роспіс сцэнаў будынкаў знутры і звонку, афармленне дэкору памяшканняў. Апошнія тры гады ён жыве ў Мінску, але ж родны горад і кропка адліку яго мастацкага шляху — Пінск. Атрымоўваючы там у адным з прафгэтухчыльшч рабочую спецыяльнасць, паралельна хлопеч заікавіўся жывалісам, а затым і вулічным мастацтвам.

— Мяне вельмі натхніў фільм “Выход праз сучасную краму” (прэм’ера дакументальнай стужкі суветна вядомага мастака Banksy адбылася ў 2010 годзе — “К”), — расповядае Яўген. — Талы пайшла мода на стрыт-арт, з-за мяжы з’явіліся першыя вываі, як там што малююць. А мяне цікавілі менавіта жывалісныя малюнкі, не графіці. Першы час спрабаваў рабіць трафарэты па начах, як у фільме. Выбіраў сцены ў прыкметных месцах, але такія, каб не было потым скажыць, што я там штосьці паспаваў. Трафарэты розныя — проста нейкія візуальны цікавыя рэчы, каб некай абыграць прастору. У асноўным, невялікія, таму што ноч і трэба па-хуткаму.

Аднойчы мастака ўсё ж заспелі за працай і забралі ў мільцыю, вылісалі невялікі штраф (стрыт-арт па-ранейшаму застаецца негальным заняткам, бо роспіс сцяны класіфікуецца як я псананне) і накіравалі да ўласніка будынка. Ім аказаўся гарадскі аддзел культуры.

— Я там патлумачыў, чым займаюся, і напрасіў прадаставіць мне якую-небудзь сцяну, — працягвае мастак. — Праз нейкі час тое ж месца, дзе мяне

Калі і сцены гавораць

яўлены стары мост, зарэчная леспілка і палешукі, якія гандлююць на чоўнах.
— Гэта напамін пра лодачны кірмаш, што існаваў у Пінску, — тлумачыць аўтар.

“ШТОСЬЦІ СУЧАСНАЕ ТУТ РУКА НЕ ПАДЫМЕЦЦА ЗРАБІЦЬ”

У 2014 годзе мастак зрабіў для горада яшчэ адну работу — на фасадзе жыллага будынка па вуліцы Леніна. На самім малюнку ёсць падказка для мінкаоў: “Гэтая ж вуліца ў пачатку XX стагоддзя”.

— За ўсю гісторыю ў яе было шмат назваў — Вялікая Спаская, Вялікая Францыскаўская, Вялікая Кіеўская, Касцюшкі, — кажа пінчук. — Зараз гэта вуліца пешаходная. Для мастацкай работы месца, на мой погляд, вельмі пасуе — жылы двухпавярховы цагляны будынак з зашпакляванымі сценамі. Потым яшчэ адмыслова пад апору маста ды гэты малюнак яшчэ і падсветку зрабілі — выглядае як мае быць. За аснову для эскіза я ўзяў стары фотаздымак, на якім яшчэ бачны касцёл Святога Станіслава — каталіцкі храм XVII стагоддзя, на час пабудовы самы вялікі на тэрыторыі Вялікага Княства Літоўскага. Яго знеслі ў 1970-я гады. Але і па сёння гэта ўсё яшчэ мясцовая славацасць, пра якую ўсе кажуць, хаця яе ўжо няма.

Мне было вельмі цікава папрацаваць з гістарычнай тэматыкай. На той момант гэта адрознівалася ад усіх маіх іншых работ, а рабіць адно і тое ж мне нецікава — трэба развівацца. Да таго ж, Пінск жа другі горад пасля Гродна ў краіне па колькасці захаваных помнікаў архітэктуры. Там вельмі прыгожа! У такім атачэнні насамрэч, акрамя гістарычнай тэматыкі, нічога іншага не просіцца, штосці сучаснае рука не палымецца зрабіць. Ёсць яшчэ іншыя ідэі, што хацелася б ажыццявіць у Пінску, але зараз я не так часта там бываю. Пажывем — пабачым.

■ Даведка

Яўген САСЮРА, 29 гадоў. Родам з Пінска, зараз жыве ў сталіцы. Уздзельнік шматлікіх фестываляў вулічнага мастацтва. Часам падпісвае свае работы псеўданімам Mutus. Іх можна ўбачыць на вуліцах Баранавіч, Гомеля, Гродна, Магілёва, Мінска, Рагачова.

злавлі, дазволілі размаляваць ужо афіцыйна.

“КЛАСНА, КАЛІ ГОРАД АБМЯРКОЎВАЕ ТВАЮ СЦЕНКУ”

У Пінску гэтае “палатно” ведаюць як сцяну калі дзіцячай паліклінікі на вуліцы Ільіна. Стваралася яно цягам некалькіх гадоў.

— Сцяна вялікая — вельмі доўгая і ў вышыню прыкладна на два паверхі, таму ўсё адразу не замалюеш, — кажа Яўген. — Спачатку мы з таварышам — Валзімам Цішчанкам — зрабілі маленькі кавалачак — дрэва, што ўздымае галінкі, за ім нібыта заслона сцяны, за якой бачна намалёваная цаглінка. Паступова дадалі пакрысе іншыя элементы, але так, каб усе яны ўзаемадзейнічалі паміж сабой. Прыдумлялі на хаду, адштурхоўваючыся ад таго, што ўжо маем. Вось ёсць малюнак. Управа ці ўлева ад яго пайсці, як усё звязць? І гэтак далей. У выніку атрымаўся сюррэалістычны сюжэт. Апісаць яго складана — там шмат элементаў. Я нават сам ужо дакладна не памятаю, які менавіта талды намагаліся іх патлумачыць. Злаецца, кожны з маленькіх сюжэтаў быў звязаны з рознымі парамі года.

Некаторыя фарбы не дапасуюцца паміж сабой, але мы ж мазалі тым, што было — прафесійных ма-

Апору маста праз Пінку: паўночная (2014), цэнтральная (2015), паўднёвая (2016).

тэрыялаў яшчэ не мелі, таму работа збераглася, але выліняла. У той час яна ўсім спадабалася ў Пінску. Класна, калі ўвесь горад абмяркоўвае тваю сценку. Я гэтага не чакаў. Але горад жа невялікі. Калі штосці нешараговае адбываецца, успрымаецца мясцовымі жыхарамі як “Вау!” Тым больш, што нічога падобнага ў нас нідзе і не было раней. Пасля гэтай работы ўсё неяк і працягнулася — пайшлі дробныя замовы ад мясцовых жыхароў кіштаў гараж размаляваць і так далей. Я нібы вучыўся, та-

му невялікую аплату браў за работу. Зараз жа займаюся гэтым афіцыйна і на прафесійным узроўні.

МОСТ У МІНУЛАЕ

Праз нейкі час з’явілася замова і ад горада — зрабіць роспісы на гістарычную тэматыку на апорах, што захаваліся ад старога маста праз Пінку.

— Ідэя размаляваць апору ў мяне была даўно, толькі іншыя — маста, які зараз яшчэ дзейнічае, — кажа Яўген. — Велізарная сцяна ў цэнтры горада, шэрая, нікому не патрэбная. Ніхто не бу-

дзе супраць, калі яе размаляваць — так мне тады падавалася. Зараз разумею, што да такіх момантаў трэба падыходзіць далікатна. Нельга ўзяць і размаляваць усё ў гарадской прасторы. Да таго ж, гэта будзе проста наляпіста і непрыгожа. Як дзіцячая шафа, абклееная наліпкам. Для кожнага малюнка патрэбна пэўнае месца. Тое, што мне прапанавалі — найлепшае. Побач цэнтр, набыражная. Адтуль фактычна мы бачым і на малюнку, і ў рэальнасці адзін і той жа краязвід з розніцай у стагоддзі.

Першай Яўген распісаў паўночную апору маста — у 2014-м на ёй з’явілася панарама горада 1863 года.

— Выяву для эскіза я знайшоў у інтэрнэце, хаця зараз ужо не ўпэўнены ў яе даставернасці — там парохад з такім колам, што, магчыма, у Пінску на падобных і не хадзілі, — кажа мастак.

Летам 2015 года Яўген распісаў і цэнтральную апору. На яе перанесены сюжэт рэальнага фотаздымка 1920-х гадоў — людзі ў лодках на фоне горада. У 2016 годзе рачны трыпціх быў завершаны. На апошнім малюнку вы-

Работа Яўгена Сасыры на вуліцы Ільіна (2011 год).

Мост паміж сусветамі

СІНДРОМ ТРОХ ПАРСЮЧОЎ

— На творчых сустрэчах часта запытваюць, як твора, што я перакладаю, трапляюць на сцэну. Шляхі, зразумела, розныя. Галоўнае, каб рэжысёры ў прыніпе чыталі. Звычайна бывае як? Надыходзіць лістапад, і рэжысёр успамінае: “Хутка Новы год. Што б мне прадумаць для ёлак? А пастаўлю я “Снежную каралеву!” Таму мы бясконца бачым у ТЮГах, тэатрах лялек адно і тое ж. Я называю гэта сіндромам трох парсючкоў.

Вельмі сумна, бо сёння існуе такая плынь найцікавейшай дзіцячай літаратуры! Напрыклад, пішуць цудоўныя тэксты беларускія аўтары Андрэй Жвалеўскі і Яўгенія Пастэрнак. Я перакладаю кнігі такіх шыкоўных сучасных пісьменнікаў, як Кейт ДзіКаміла, Дэвід Алманд, Уільям Стэйг. Пакуль жа не знікае адчуванне, што дзіцячы тэатр не здагадваецца пра існаванне сучаснай дзіцячай літаратуры. Літаратары ж не ведаюць, як дастукацца да тэатра. І хтосьці як я імкнецца быць мастком паміж гэтымі двума сусветамі.

Таму заўсёды радуся такім творцам, як Аляксандр Янушкевіч, якія не бацца сысці з пратаптанай сцежкі. Дзякуючы вашаму рэжысёру, у Беларусі ідзе ўжо два спектаклі па выдатных тэкстах англічаніна Алманда (другі — “Мой папа — птушкі” у Брэсцкім тэатры лялек — Н.П.)

З ФІЗІКАЎ — ДА ТЭКСТАВАГА ПАЗЛА

— У пераклад прыходзяць рознымі шляхамі. Многія маюць дыплом філолага, лінгвіста, літаратара, літаратуразнаўцы. А вось выбітныя Віктар Голышаў, Уладзімір Бабкоў, Рыгор Кружкоў па адукацыі былі фізікамі. І для мяне такі паравот не з’яўляецца чымсьці незразумелым, бо ў нашай працы вельмі патрэбна лагічнае мысленне.

Пераклад — гэта складанне пазла. Калі чытаць тэкст у арыгінале, узнікае пэўная карціна, якую неабходна раскідваць і ўжо на іншай мове на ўзроўні фразы, абзаца скласці наоў. У сітуацыях, калі да мяне на занятках па англійскай мове якая-небудзь маці прыводзіць падлетка: “У яго ўсё будзе шыкоўна, бо ён у мяне чысты гуманітарый”, я змрочна ўдакладняю: “А што ў дзіцяці з матэматыкай?” Замежную мову трэба ўспрымаць як сістэму.

Я сама з нелітаратурнай сям’і. Мае бацькі — архітэктары. У школьныя гады я вельмі хацела стаць тэатразнаўцай, але пабаялася рызыкаваць і пайшла ў галоўны на той час педуніверсітэт краіны вучыцца на настаўніка англійскай мовы. Да занятку ўласна мастацкім перакладам ішла доўга. Першая маленькая публікацыя ў часопісе з’явілася праз чатыры гады пасля заканчэння ўніверсітэта, а першая кніга — праз дзесяць гадоў. Не кожны марафонца асілявае такія дыстанцыі.

“Я — чалавек да мозгу касцей тэатральны. Некаторыя кнігі выбіраю для перакладу, бо яны першапачаткова сцэнічныя”, — распавяла расійская перакладчыца Вольга ВАРШАВЕР на сустрэчы ў Мінску, куды яна завітала па запрашэнні Беларускага дзяржаўнага тэатра лялек на прэм’еру спектакля “Хлопчык, які плаваў з піраньямі”. Яго літаратурная аснова — кніга сучаснага англійскага пісьменніка Дэвіда Алманда. Яго тэкст загучаў на зразумелай нам мове, дзякуючы таленту спадарыні Вольгі. “К” друкуе самыя яркія моманты размовы з ёй.

Занатавала Настасся ПАНКРАТАВА

Пакуль жа не знікае адчуванне, што дзіцячы тэатр не здагадваецца пра існаванне сучаснай дзіцячай літаратуры. Літаратары ж не ведаюць, як дастукацца да тэатра. І хтосьці як я імкнецца быць мастком паміж гэтымі двума сусветамі.

Перакладчык — адзінокая прафесія: кожны сядзіць ціха дома і паша сваю дзялянку. З наскоку кнігі не перакладаюцца, і сілы свае трэба разлічваць загадзя. Канешне, з інтэрнэтам стала прасцей. Тое, што сёння я раблю за некалькі хвілін, раней маглі займаць месяцы, бо правяраць ка я ўсё роўна трэба. Уявіце, як перакласці дакументальныя аповед пра Пабла Эскабара і іншых мафіёзі “Каканавыя каралі”, калі неабходна ўдакладніць кожны радок! З жахам узгадваю тыя часы: збіраеш вялікі стос пэтыянаў, ідзеш у бібліятэку замежнай літаратуры, абкладваешся рознымі слоўнікамі...

ГАМБУРГЕР ДЛЯ ВЫМЯРЭННЯ НАФТАЛІНУ?

— У розныя вякі існавалі свае падыходы да перакладу. Былі часы, калі перакладчык мог сабе дазволіць увогуле нешта з тэк-

сім тэкспе нечага паменшыла, няўжо мы нешта страцілі? Любы пераклад — інтэрпрэтацыя арыгінала. У куце павінна быць не літара, а сэнс і сутнасць тэксту. Памылку выправіць можа рэдактар, а калі дух згубіўся — тут жо ніякі спецыяліст не дапаможа.

На што сапраўды трэба пасагаць, дык на даўня пераклады класічных казак. За стагоддзе, што мінула з часу ўзнікнення кананічных тэкстаў, змянілася энергетыка структуры фразы. Справа тут не ў лексіцы, не ў штучным асучасніванні, а ў разуменні перамен у мысленні новых пакаленняў. Стары варыянт андэрсенаўскай “Снежнай каралевы” (праца мужа і жонкі Пятра і Ганны Ганзэн) мне сапраўды падаецца нафталінам. Не так даўно мая сяброўка Наталля Калошына вельмі далікатна і сбалансавана склала новы тэкст вядомай гісторыі. Лічу гэта важнай работай, бо яна знайшла неабходны ключык, каб сённяшнія хлопчыкі і дзяўчынкі чыталі гэтую кнігу з задавальненнем.

РОД МОЙ — ДЫ НЕ ТОЙ

— На перакладчыцкай кухні бывае шмат неспадзяванак. Напрыклад, трапіла мне ў работу кніга Эліяноў Фарджан The Silver Curlew — казка пра балотную птушачку, выяву якой трэба вынесці на вокладку. Справа ўскладнялася тым, што тая крылатая ператварэцца па сюжэце ў даму, значыцца, патрэбна слова жаночага роду. Я даследвала “Жыццё жывёл” Альфрэда Брэма, перарыла ўсе паліцы ў бібліятэцы, але безвынікова. Урэшце ў нейкім дарэзальным выданні знайшла неабходнае і засмуцілася: як у назву вынесці слова “серпаклоўка”? Давялося ў тэкспе разыграваць шматхадоўку. Гераніні, паказваючы на птушку, гаворыць: “Гэта — серабрыстая серпаклоўка. Яна такая адзіная ў свеце”. Дзяўчынка пачынае яе гладзіць і прыгаворвае: “Мая серпаклоўкачка, мая Серабранка”. Такім чынам мы “нарадзілі” найменне “Серабранка”, якое цудоўна ўпісваецца ў добрую дзіцячую кнігу і шыкоўна становіцца на вокладку. Пад гэтай назвай казка мела не адно перавыданне ды нават ператварылася ў п’есу і ідзе ў расійскіх тэатрах. Падобных гісторый пра род істот заўсёды мора.

КОДАВЫ БАГАЖ

— У людзей, што размаўляюць на адной мове, у культурным багажы існуе блок, які цытуецца нават у тым выпадку, калі чалавек і не ведае яго крыніцу. На ўзроўні дзіцячай літаратуры ён сёння размаваецца. На творчых сустрэчах усё часцей сустракаю бацькоў, якія ганарліва заяўляюць: “Я сваім малым перакладную літаратуру не чытаю!” І я разумею, што ў культурны код такіх дзяцей можа не трапіць крошка Вілі-Вінкі і многія іншыя сусветныя вядомыя персанажы. Сумна.

Перакладчыкам з культурным кодам працаваць цяжка. Аднак неабходна нешта прадумаць нават для таго, каб кніга дайшла да чытача. Напрыклад, падчас працы над кнігай “Флора і Адзісеі” Кейт ДзіКаміла мне давялося нават напісаць тлумачальную запіску праваўладальніку, чаму я змяняю назву (у арыгінале Flora & Ulysses). Аднак у нашай прасторы Уліс часцей здаваецца ў звязцы з раманам Джэймса Джойса. І першая асацыяцыя чалавека, які не чытаў, але нешта чуў — зубаскрышальная нудота. Каб цудоўную гісторыю прачыталі, імя, што становіцца рэакцыяй не выклікае, неабходна прыбраць з вокладкі.

Часам культурнаму коду трэба шукаць падмену. У таго ж аўтара ў кнізе “Раймі Найнгейл — дзяўчынка з лямпай” агучваецца лічылка, што круціцца ў галаве галоўнай героіні, калі яна думае пра бацьку. Той колькі дзён таму сышоў з сям’і да іншай жанчыны. Я не шукала арыгіналі лічылкі, бо ён усё роўна не справаваў бы ў нашым асяроддзі. Патрэбны знаёмыя дзеям фразы пра тое, што нехта кудысьці збег. Так прыйшла да вядомай дражнілікі “Воображала хвост поджала і под лавку убежала, а под лавкой крокодил воображалу проглотил”. Варыянтаў у перакладчыкаў можа быць безліч, але рашэнне абавязкова музіць мець канцэпцыю, як у гэтым выпадку.

І ўсё ж галоўны трук — апазнаць схаваны культурны код. У тым жа творы сяброўка Раймі Лузіяна прапануе сваёй бабці праспяваць песенку — даволі вядомую нават у нашых шыротах. У мяне адразу ўзнікла пытанне, чаму аўтар прыводзіць менавіта гэтыя радкі. У тэкспе нідзе не тлумачыцца, але амерыканцам і не трэба, бо тая песня — саўндтрэк да фільма пра махлярюў. Паэзія па сюжэце стане вядома, што бабці, каб пракарміць унучку, даводзіцца красці ежу. Таму для нашых чытачоў я расшыфравала, каб тое выбухнула ў патрэбны момант: “...і Лузіяна заспявала знакамітую песню пра банду махлярюў”.

МІСІЯ — ЗНАЙСЦІ ДОБРЫЯ КНІГІ

— У маім жыцці была гісторыя, калі для адной яўрэйскай сямейнай сагі я шукала выдаўца на працягу 20 гадоў! Невергодна доўга, але гэта была вельмі важная для мяне ідэя. Мой “Бясмертнік” усё ж пабачыў свет.

Таму, распавядаючы пра свой прафесійны досвед, заўсёды заклікаю маладых калег быць вельмі пераборлівымі. За сваёй часам было трапятанне перад друкаваным словам — у тым ліку і таму, што замежныя кнігі даходзілі да нас з цяжкасцю. Зараз творы ідуць наймаверна і плынюць і не ўсе выдаўцы ў іх арыентуюцца. Таму місія перакладчыка — знайсці добрыя кнігі. Нават проста тэматычна важныя. Выбар заўсёды застаецца за намі.

(Праця. Пачатак у № 2.)

Наша мастакоўская жыццё — бурлівае, імклівае, супярэчлівае, у нечым, можа быць, “няправільнае” з пункту гледжання “рупліўцаў маралі” — яна выпадала з рамак агульнапрынятых савецкіх нормаў. Яно праходзіла не толькі ў інтэр’ерах творчых майстэрняў або на кухнях сціп-ных малагабарытных кватэр. Яно віравала і ў танных кавярнях, і на вернісажах, і ў шумных дыскусіях на выставах, і на творчых пленумах ды “навучава-практычных” канферэнцыях. Яно працягвалася ў працэсе жывых творчых сустрэч твар у твар з сельскім і гарадскім людям, не супынялася падчас адпачынку “на прыродзе” ў розных кутках Беларусі, а таксама і ў частых камандзіроўках у сталіцу нашай тагачаснай радзімы — СССР.

МАСКОЎСКІЯ ПУЦЁЎКІ

Тут, у Маскве, мы з Лёнем не столькі засядалі ў Саюзе мастакоў СССР на Гога-леўскім бульвары, 10, колькі з задавальненнем бавілі час паміж пасяджэннямі з калегамі з іншых рэспублік. Хадзілі па музеях, парках, вырашалі свае справы ў выдавецтве “Советский художник” і ў рэдакцыі вельмі паважанага намі часопіса “Творчество”. Наведвалі Ваганькаўскія і Навадзевіч-ыя могілкі.

Тут варта ўдакладніць: Шчамялёў ладны час з’яўляўся сакратаром праўлення Саюза мастакоў СССР, членам праўлення Мастацкага фонду. Я ж быў членам Усе-саюзнай камісіі заданага саюза па мастацтвазнаўстве, крытыцы і друку, а таксама Міжнароднай асацыяцыі мастацтвазнаўцаў і крытыкаў. А такое “членства” прадугледжвала паездку ў Маскву на розныя “засядалкі” не менш за тры — чатыры разы на год.

Часцяком наўпрост з Масквы — па рэкамендацыі Праўлення СМ СССР і паліападпаведнага афармлення дакументаў — нашы шляхі вялі ў творчыя камандзіроўкі за мяжу. У тая часы з БССР выехаць было няпроста. Асабліва калі ты “разведзены”, “беспартыйны” — або нават проста не выклікаеш сімпатыі (так бы мовіць, тварам не выйшаў). Райкамаў-скія партыйныя камісіі, якія складаліся з ветэранаў ледзь не першай рускай рэвалюцыі, былі вельмі патрабавальныя. Менавіта ў такія “пасткі” трапіў і Шчамялёў, якому адмовілі ў банальнай, звалася б, турыстычнай вандроўцы ў Фінляндыю, і я — калі мне далі “адлуп” на паездкі ў Манголію і Венгрыю.

На зьцюдах. Віцебшчына. 1983 год.

Шчамялёў, які ён ёсць

Дэлегаты VI з’езда мастакоў СССР (другі злева — Леанід Шчамялёў). Масква. Крэмль. 1985 год.

І толькі дзякуючы Саюзу мастакоў СССР Лёню ўпершыню — і без усялякіх зарывак — удалося выехаць у Сацыялістычную Рэспубліку В’етнам. Потым, таксама дзякуючы Маскве, я двойчы пабыў у ГДР, правёўшы амаль месяц у Доме творчасці горада Наўмбург.

Сумна гэта прызнаваць, але... Па вялікім рахунку, менавіта Масква “адкрыла” Шчамялёва як мастака для савецкага гледача і чытача. Першую сваю творчую ўзнагароду — бронзавы медаль ВДНГ СССР — Леанід атрымаў 10 красавіка 1969 года за карціну “Мадярністна”. 12 снежня 1975 года за палатно “Генерал Даватар” у Маскве яму прысуджана сярэбраны медаль ВДНГ — узнагарода, на той час вельмі ганаровая. Гэтая справа была шыкоўна адзначана там жа, у рэстаранчыку ВДНГ, у прысутнасці высокіх чыноўнікаў апарату Міністэрства культуры СССР, якія вельмі цёпла ставіліся да творчасці Леаніда Дзмітрыевіча (Валянціна Фадзеева, Эрык Дарскі, Уладзімір Цімошын і іншыя).

У 1978 год у выдавецтве “Советский художник” выходзіць і першы альбом пра творчасць Шчамялёва — выдатна ілюстраваны “Колеры

часу” з маім уступным артыкулам. Заўважу, што тады мастак яшчэ не меў ніякіх ганаровых званняў і ўзнагарод (акрамя Ганаровай граматы Вярхоўнага Савета БССР і, зразумела, за ўдзел у Вялікай Айчыннай вайне). Масквічы-выдаўцы ацанілі беларуса Шчамялёва перш за ўсё як Творцу, Жывапісца з вялікай літары. А на званні ім было напляваць.

Пазней, у 1982 годзе, я стаў укладальнікам ілюстраванага каталога да юбілейнай выставы Леаніда Дзмітрыевіча, якая адбылася ў Цэнтральным доме мастака пры вялікім збегу зашкаўленага люду.

ТРЫЗНА З ВІШАМІ

Аднойчы — гэта было 6 верасня 1980 года — я зацігнуў Лёню ў Ваганькаўскі некропаль ушанаваць памяць Ясеніна і Высоцкага (яго магіла была яшчэ свежая, уся ў кветках, з фотопартрэтамі і памятнымі вершамі Андрэя Вознясенскага). Выходзячы з гасцініцы “Цэнтральная” на вуліцы Горкага, мы ўзялі ў буфэце бутэльку віна і адправіліся да месца прызначэння з тым разлікам, што заўважым купім на невялікім рынку непададэк ад цвітар-

най брамы. Але, як на грэх, напрыканцы дня там, акрамя вішань, нічога не аказалася. Гастронам быў далёка, і мы прыдбалі кілаграм ці паўтара гэтых ягад.

Узгадалі і Высоцкага, і Ясеніна, і жывапісцаў Сурыкава, Саўрасава, Аляксандра Шаўчонку, і клоўна Леаніда Енгларава. Ужо ў прыёмках на зваротным шляху — а калі дакладней, на 17-м участку могілак — заўважылі самотнага сумнага чалавек ля свежага магільнага пагорка. Падышлі. Як выявілася, пару гадзін таму тут пахавалі народнага артыста СССР Эраста Гарына, які памёр 4 верасня на 78-м годзе жыцця.

А сустрэты намі чалавек быў яго плямнікам. Пазнаёміліся. Выказалі свае шчырыя спачуванні — пагадоў, мы з Лёнем вельмі паважалі талент Эраста Паўлавіча за выдатныя яго кінаролі ў фільмах “Паручнік Кіжэ”, “Музычная гісторыя”, “Вяселле”, “Папялушка”, “Калін XVIII”, “Звычайны цуд”, “Аптымістычная трагедыя”. Гутарылі доўга. Шмат цікавага пачулі пра Гарына як пра тэатральнага акцёра і рэжысёра з вуснаў яго трохі павесялялага сваяка; у нас яшчэ заставаўся напой і трохі вішань. Напрыканцы “трыз-

ны” абмяняліся адрасамі і тэлефонамі. Калі ўжо амаль сцямнела, дабраліся да станцыі метро “Плошча памяці 1905 года”. І адтуль — у гатэль.

ЯК ЁН КІНУЎ ПАЛІЦЬ

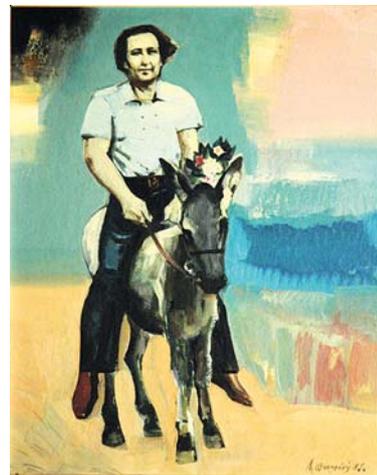
Магу таксама ўспомніць нашы з Леанідам дзівныя ціхія прагулкі па прыгожых мясцінах Паўночнага Каўказа, звязаных з імем Лермантава і яго героямі — Пячорыным, Грушніцкім, князёўнай Мэры, Максімам Максімавічам. Гэта Есентукі, Пяцігорск з гарой Машук і месцам дуэлі Лермантава і Мартынава, Кіславодск, Жалезнаводск, Скачкі.

У Есентуках ранній вясной 1979 года мы прабывалі 24 дні. І хоць жылі ў розных санаторыях (ён — ва “Украіне”, я — у санаторыі імя Рыгора Анджыеўскага), увесь вольны ад працэдур і

мы абодва ўжо паспелі нажыць “унутранья” хваробы: я — язву дванаццаціперснай кішкі, Лёня — пакутліваю язву страўніка. Але і гэта нас, неразумных, не спыняла.

У майстэрні Шчамялёва ў 1960 — 1970 гады пастаянна шумелі разнамасныя кампаніі: спартсмены, лекары, “фізікі” і “лірчыкі”, акцёры, барды-гітарысты, грузчыкі і дворнікі, студэнты Мінскага мастацкага вучылішча дый немаведлама, хто яшчэ. З імі Леанід быў як рыба ў вадзе, хоць ім было напляваць, як ён працуе. Піша свае палогны і піша. Гэта яго прафесія, яго хлеб і яго крыж. Партрэт напісаў: падобна? Здаецца, так. Значыць, лады.

Вядома, прыходзілі на агеньчык і прайдзісветы, і тья людзі, якія бышам толькі што прывізіліся з горкаўскага “дна”. А чаму б ім не прыходзіць? Лёня, Леанід Дзмітрыевіч — чалавек тава-

Партрэт Барыса Крэпак. Успамін пра Паўночны Каўказ. 1979 год.

прыёму ежы час праводзілі разам. Шпацывалі пешшу па парках і вуліцах, знаёміліся з гісторыяй грамадзянскай вайны ў гэтым рэгіёне, якая мела тут асабліва жорсткі характар.

Менавіта тады, у Есентуках, да майго найвялікшага здзіўлення, Леанід кінуў паліць! Спачатку я хмыліўся: ведаў, як звычайна кідаюць “куршы-ветэраны” з вялікім стажам. Праз месяц — другі ўсё зноў вяртаецца на кругі свая. Але факт застаецца фактам: Шчамялёў да гэтага часу ні разу не закурываў!

Зрэшты, гэтаксама рэзка і нечакана кінуў паліць і мой тагачасны блізкі прыяцель мастак Валодзя Мінейка пазней таго, як я яму раславіў пра “антынікатынавую метамарфозу” Леаніда. А ён жа таксама курыві не адзін дзясятка гадоў — яшчэ з франтавой пары...

КЛЮЧ АД МАЙСТЭРНИ

Вядома, усялякае ў нашым жыцці бывала. Былі ў нас і моцныя загулы — удаўці ў кампаніі; цяжкія выхадзі “з піке”, безграшоўе, з якога мы ратаваліся, залажычы ў пазыкі, а таксама і тым, што здавалі бутэлку. Да таго ж,

рыскі, камунікабельныя, з ім можна пагаварыць на любыя тэмы, ён зразумее кожнага. Ён можа дапамагчы і матэрыяльна, калі ёсць у яго такая магчымасць. Ды і месца зручнае: самы цэнтр горада, побач гастронам “пад гадзіннікам”. Прыёмны пункт шклатары — таксама пад рукой, у суседняй арцы.

Аднак і ў такой атмасферы мастак браў у рукі пэндзаль або аловач. Шумныя гасці як бышчам яму не перашкаджалі — наадварот, ён атрымліваў ад іх нейкі дадатковы стымул для працы. Пакуль вакол балбаталі пра каханне ды мастацтва, закусвалі, пляткарылі, анекдотылі, ён працягваў маляваць што-небудзь на аркушыку або накідаваць рэтушышу ў альбоме працоўны эскіз будучай кампаніі.

Калі Лёня ад’язджаў у працяглая творчыя вандроўкі па краіне, ключ ад майстэрні ён пакідаў мне, каб сачыць за парадкам. А я часам там працаваў над артыкуламі і рэцэнзіямі. Баллазе, даволі часта мне давалася рэцэнзаваць творы вучняў Шчамялёва.

Барыс Крэпак

Працяг — у наступных нумарах “К”.

МУЗЕІ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ г. Мінск, вул. Леніна, 20. Тэл.: 327 45 62. Экспазыцыі: ■ "Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст."; ■ "Мастацтва Беларусі XIX — пач. XXI стст."; ■ "Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст."; ■ "Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст."; ■ "Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст."; ■ "Мастацтва краін Усходу XIV — XX стст.". Выставы: ■ Выставачны праект "Сучаснікі XX. Стагоддзе беларускага партрэта" — да 3 лютага. ■ Выстава "Хроніка жыцця. Летапіс краіны" — да 27 студзеня. ■ Выстава "Жывапісныя мелодыі" (да 100-годдзя з дня нараджэння Раісы Кудрэвіч і Валерыяны Жолтак) — з 25 студзеня да 3 сакавіка. ■ Калекцыя карцін спявачкі Лідзіі Руславай у зборы Нацыянальнага мастацкага музея — да 1 сакавіка. ■ Інклязіўны арт-праект "І адчуваючы, бачыць..." — да 3 лютага.

Філіялы музея МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧА. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА І ПАЛОВЫ XIX СТ." г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а. Тэл.: 327 88 78. Пастаянныя экспазыцыі: ■ "Інтэр'еры шляхецкай сядзібы". ■ "Жыццё і творчасць Валенція Ваньковіча". ■ "Сядзібы партрэт XVII — сяр. XIX стст.". ■ Выстава батанічнага тэкстылю Кацярыны Кабанавай "Трава" — да 23 студзеня.

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА ў В. РАЎБІЧЫ. Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён. Тэл.: 507 44 69. ■ Пастаянная экспазыцыя. ■ Выстава "Памяць Лявона Баранэна" (да 90-годдзя мастака, этнографіа, грамадскага дзеяча) — да 15 лютага. ■ Майстар-класы па стварэнні лялек-мотанак, ткацтва паясоў альбо саломяляцэнні (на выбар) — кожную нядзелю. Пачатак а 12-й.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ г. Мінск, вул. К.Маркса, 12. Тэл.: 327 43 22. Экспазыцыі: ■ Абноўленая экспазыцыя "Старажытная Беларусь". ■ "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы". ■ Бестэрміновая акцыя "Адзіны білет", якая дазваляе мінчанам і гасцям стаць наведцаў музей

ТЭАТРЫ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ВЯЛІКІ ТЭАТР ОПЕРЫ І БАЛЕТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ г. Мінск, пл. Парыжскай камуны, 1. Тэл./факс: 334 11 56. ■ 19 — "Чароўная флейта" (опера ў 2-х дзеях) В.А.Моцарта. Дыржор — Іван Касцянін. ■ 20 — "Шапэніяна" (на музыку з твораў Ф.Шапэна); "Балеро" М.Равеля; "Карман-сойгта" Ж.Бізо — Р.Шчадрына (балеты ў адной дзеі). Дыржор — Алег Лясун. ■ 22 — "Турандот" (опера ў 3-х дзеях) Дж.Пучыні. У партыі Калафа — Ахмед Агадзі (Расія). Дыржор —

У МІНСКУ ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА" МОЖНА НАБЫЦЬ У НАСТУПНЫХ КРОПКАХ: магазіны "Белсаюздрук" кіёскі "Белсаюздрук" ст.м. "Няміга", вул. М. Багдановіча. Праспект Пераможцаў, 5. Вуліца Рабкораўская, 17. Праспект Незалежнасці, 64, В. Вуліца Лабанка, 2.

і яго шэсць філіялаў, набыўшы ўсяго адзін білет у любым з іх. ■ Аўтарскі праект Ахрэма Белабровіка VKL3D. ■ Акцыя "Воляне п'яніна" — кожны дзень з 16.00 да 19.00. Выставы: ■ Выстава "Беларусь: адраджэнне духоўнасці". ■ Выстава "Ад рымскага дэнарыя да беларускага рубля". ■ Выстава "Любчанскі край. Людзі і час" — да 3 лютага. ■ Выстава дзіцячых малюнкаў па выніках творчага конкурсу "Радасць мая" — да 28 студзеня. ■ Выстава мастацкіх фотаздымкаў Армена Сардарова "Кітай учора і сёння. Гістарычная і сучасная кітайская архітэктура" — да 20 студзеня.

Філіялы музея ДОМ-МУЗЕЙ І З'ЕЗДУ РСДРП г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а. Тэл.: 290 68 47. ■ Абноўленая экспазыцыя "Гісторыя сацыял-дэмакратычнага руху канца XIX — пачатку XX стст.". ■ Выстава "Кь спорт!" — да 26 лютага.

МУЗЕЙ СУЧАСНАЙ БЕЛАРУСКАЙ ДЗЯРЖАЎНАСЦІ г. Мінск, вул. К.Маркса, 38. Тэл.: 327 46 11. ■ Пастаянная экспазыцыя "Сучасная гісторыя Рэспублікі Беларусь: 1991 — 2017 гг."

МУЗЕЙ ПРЫРОДЫ І ЭКАЛОГІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ г. Мінск, вул. К.Маркса, 12. Тэл.: 327 06 33. Экспазыцыі: ■ "Сезонныя змены". ■ "Вадаёмы і насельнікі прыбярэжных раёнаў". ■ "Хвойны тып лесу і насельнікі змяшанага лесу". ■ "Насельнікі ліставога і змяшанага лесу". ■ "Ахоўныя прыродныя ўчасткі, рэдкія віды жывёл". ■ Выстава "Небяспечная прыгажосць" — да 28 лютага. г. Мінск, вул. Казіца, 117 (будынак кінаатэатра "Электрон"). Тэл.: +37529 123 60 53. ■ Выстава "Дзівосны свет матылькоў" — да 28 лютага. ■ Атракцыён "Стужачны лабірынт". ■ Атракцыён "Лазеры квест". ■ Выстава "Птушкі зімой" — да 3 сакавіка.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ТЭАТРАЛЬНАЙ І МУЗЫЧНАЙ КУЛЬТУРЫ г. Мінск, Музычны зав., 5. Тэл.: 220 26 67. Пастаянныя экспазыцыі: ■ Вытокі тэатральнай

Віктар Пласкіна. ■ 23 — "Рамза і Джульета" (балет у 2-х дзеях) С.Пракоф'ева. Прэм'ера новай аўтарскай рэдакцыі. ■ 23 — "Завая. Пушкін — Свірыдаў" (літаратурна-музычная кампазіцыя). Камерная зала імя Л.П.Александровскай. Пачатак у 19.30. ■ 24 — "Дон Паскуале" (опера ў 3-х дзеях) Г.Даніэці. Прэм'ера. Дыржор — Віктар Пласкіна. ■ 25 — "Вітаўт" (балет у 2-х дзеях) В.Кузняцова. Дыржор — Алег Лясун. ■ 26 — "Вяселле Фігара" (опера ў 4-х дзеях) В.А.Моцарта. Дыржор — Алег Лясун.

"Аўдэенцыя" — да 15 красавіка. ■ Гістарычны квест "Таямніцы і загадкі палаца Радзівілаў". Па папярэдніх заяўках. Сектар экскурсійнай і інфармацыйнай дзейнасці Вул. Гейсіка, 1. ■ Пастаянная экспазыцыя. ■ Персанальная выстава Алены Зданевіч "Тутэйшае" — да 30 студзеня. Ратуша Вул. Савецкая, 3. ■ Пастаянная экспазыцыя. ■ Квест "Выхадкі старога захаўніка". Па папярэдніх заяўках.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР" г.п. Мір, Карэліцкі раён, Гродзенская вобласць. Тэл.: (8-01596) 2 82 90, (8-01596) 2 82 70. ■ Пастаянная экспазыцыя. ■ Тэатралізаваная экскурсія "Мірскі замак і яго ўладальнікі: шлях праз стагоддзі". ■ Экскурсія з элементамі дэгустацыі "У госці да Пана Каханку". ■ Экскурсія з элементамі анімацыі і дэгустацыі "Мірскі замак. Гісторыя. Культура. Дэгустацыя". ■ Тэматычная экскурсія з элементамі квеста для дзяцей "Інтрыгі Купідона". ■ Музейныя камунікацыйныя праграмы: "Табе, нашчадак, у добры дар...", "Ад усяго сэрца — самы лепшы пачастунак", "Капрызы моды ракаю". ■ Квест "Белы слон". ■ Дзіцячая тэатралізаваная экскурсія "Чароўная гісторыя ў Мірскім замку". ■ Правадзненне вясельных цырымоній, святкаванне гадавіны вяселля. ■ Музейная фотопляцоўка. ■ Фотавыстава Аляксандра Ласмінскага "Сэрца зямлі маёй" — да 31 студзеня. ■ Выстава "3 імператарскага гардэроба" — да 28 лютага.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАГА КІНО г. Мінск, вул. Свардлова, 4. Тэл.: 327 10 75. ■ Пастаянная экспазыцыя "Гісторыя беларускага кінамастацтва". ■ Выстава "Беларускі кінамастаграф 1920 — 1930-х гадоў у кінаплакаце" — да 10 лютага.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ г. Мінск, пр-т Пераможцаў, 8. Тэл.: 327 11 66; 203 07 92. Музей працуе: пн. — выхадны, аўт. — нядз. — ад 10-й да 18-й, сер. — ад 12-й да 20-й. ■ Пастаянная экспазыцыя. ■ Часовая экспазыцыя "Мы ідзем да цыбе, Беларусы!", прымаркаваная да 75-годдзя пачатку вызвалення Беларусі — да 27 студзеня. ■ Часовая экспазыцыя "Святкуем юбілей: старонкі мінулага" (да 100-годдзя ўтварэння БССР) — да 19 студзеня. НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК "НЯСВІЖ" г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19. Тэл.: (8-01770) 2 06 60, 2 06 02; +37529 551 80 51, +37529 190 31 49. Палацавы ансамбль ■ Пастаянная экспазыцыя. ■ Выставачны праект "Шататранны свет красак" з калекцыі сучаснага ўкраінскага мастака Марыны Лапа — да 15 лютага. ■ Выстава сусветна вядомага беларускага мастака-графіка Паўла Татрынава

ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ "РЭСПУБЛІКАНСКІ ТЭАТР БЕЛАРУСКАЙ ДРАМАТУРГІІ" г. Мінск, вул. Крапоткіна, 44. Тэл./факс: 154 04 44. ■ 19 — "Тачыян дзень" (юбілейны бенефіс народнай артысткі Беларусі Тачыяны Мархель). Пачатак а 18-й. ■ 20 — "Дзед" (трагікамедыя) В.Паніна. ■ 21 — "Дора, ці Саксуальныя нейрозы нашых бацькоў" Л.Берфуса. Прэм'ера. ■ 22 — "Ліфт" (хроніка аднаго злычынства) Ю.Чарнушай. ■ 23 — "Пакуты ад здаровага сэнсу" (камічная прыпавесць) С.Рубэ.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ г. Мінск, вул. Янкі Купалы, 4. Тэл.: 327 78 66. ■ Пастаянная экспазыцыя "Шлях" з праглядам роліка ў 3D-фармаце і інтэрактыўнай зонай для дзяцей "Хлопчык і лётчык", галарграфічным тэатрам. ■ Інтэрактыўны музейныя праграмы "У пошуках папараць-кветкі", "Вячоркі".

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ГОРАДА МІНСКА г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.

Філіялы Музея гісторыі горада Мінска

ГАРАДСКАЯ МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ ТВОРАЎ Л.Д. ШЧАМЯЯЛЁВА г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30. Экспазыцыі: ■ "Жыццёвы і творчы шлях народнага мастака Беларусі Леаніда Шчамялёва". ■ Выставачны праект з цыклу "Асабістыя гісторыі" "Мінская прапіска. Частка 1. Happy New Minsk" — да 29 студзеня.

МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ МІХАІЛА САВІЦКАГА г. Мінск, пл. Свабоды, 2а. Тэл.: 321 24 30. Экспазыцыі: ■ "Мастак. Грамадзянін. Герой". Прысвечана Ганаровому грамадзяніну г. Мінска Міхаліну Савіцкаму. ■ "Мінск губернскай. Шляхецкі побыт". ■ Выстава акварэльных твораў Ізы Заслонай і Леаніда Гальперына — да 3 лютага.

МІНСКАЯ ГАРАДСКАЯ РАТУША г. Мінск, пл. Свабоды, 2а. Тэл.: 321 24 30. Выставачныя праекты: ■ "Мінск у гістарычнай прасторы. Картаграфічны кабінет". ■ "Мінск сярод сяброў. Гарады-пабрацімы сталіцы Беларусі". ■ "Археалагічны артэфакты ў XII — XIX стст."

ЭКСПАЗЫЦЫЯ "КАРТНАЯ" г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 8. Тэл.: 321 24 30. ■ "Сані + вазок; калёса + брычка; карта + вуфраж" (пастаянная экспазыцыя па гісторыі жувавога транспарту кыхараў Мінска XIX — пачатку XX стст.). ■ Віртуальная гульня "Карэтны майстар".

МУЗЕЙ "ЛОШЫЦКАЯ СЯДЗІБА" г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 8-2. Пастаянная экспазыцыя. ■ Выстава "Краса Паўднёвай Курземе" — да 17 сакавіка.

ФЛІГЕЛЬ ЛОШЫЦКАГА СЯДЗІБНА-ПАРКАВАГА КОМПЛЕКСУ г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 10. Тэл.: 285 18 86. Экспазыцыі: ■ "Кола часу" — прадметы гарадской і сялянскай культуры кан. XIX — сяр. XX стст.

ПА ПЫТАННЯХ РАЗМЯШЧЭННЯ РЭКЛАМЫ ў ГАЗЕЦЕ "КУЛЬТУРА" звяртайцеся па тэлефоне +375 17 286 07 97 і па тэлефоне/факсе +375 17 334 57 41 альбо пішыце на электронны адрас kultura@tut.by!

АРТ-ГАСЦЕЎНЯ "ВЫСОКАЕ МЕСТА" г. Мінск, вул. Герцаева, 2а. Тэл.: 321 24 30. ■ Мастацкая выстава "Сны аб Францыі" — да 10 лютага.

ЛІДСКІ ГІСТОРЫКА-МАСТАЦКІ МУЗЕЙ г. Ліда, вул. Перамогі, 37а. Тэл.: (8-0154) 53 50 64. Пастаянныя экспазыцыі: ■ "Прырода Лідчыны". ■ "Сучаснае мастацтва краю" (жывапіс, графіка, скульптура, мастацкае шкло). Выставы: ■ Выстава "Майстарыя заслужанага дзеяча мастацтваў Беларусі, сябра Саюза мастакоў Беларусі Уладзіміра Мурахеера". ■ "Вядзем пачаткі мы ад Гедыміна...". ■ Мемарыяльны пакой Валянціна Таўляя. ■ Выстава са збору А.Фішбайна "Рэчы побыту канца XIX — пачатку XX стст.". ■ Музейна-вобразная зала "Хрушоўка 60-х". ■ Выстава "Вайны свяшчэнныя старонкі". ■ Выстава "Надзейны шчыт краіны". ■ Выстава "Падарожжа ў гарадскі і сельскі побыт". ■ Выстава "Жыве мая піра нанова!"

НАВАГРУДСКІ ГІСТОРЫКА-КРАЯЗНАУЧЫ МУЗЕЙ г. Навагрудак, вул. Гродзенская, 2. Тэл.: (8-01597) 2 14 70. ■ Пастаянная экспазыцыя: "Гісторыя Навагрудчыны са старажытных часоў да Вялікай Айчыннай вайны". ■ Філіпальніцкая выстава "Адам Міцкевіч і Ігнат Дамейка — слаўны сыны Навагрудскай зямлі" (да 220-годдзя з дня нараджэння Адама Міцкевіча). г. Навагрудак, вул. Мінская, 64-66. ■ Экспазыцыя: "Музей юрэйскага супраціўлення на Навагрудчыне".

ДОМ-МУЗЕЙ АДАМА МІЦКЕВІЧА ў НАВАГРУДКУ г. Навагрудак, вул. Леніна, 1. Тэл.: (8-01597) 2 43 40 (каса). ■ Пастаянная экспазыцыя: "Жыццё і творчасць Адама Міцкевіча". ■ Пастаянныя выставы: "Свято кухні Міцкевічаў", "Малюнкi сельскага жыцця", "Пан Тадэвуш" праз час і нагоды".

ГАЛЕРЭІ

"УНІВЕРСИТЭТ КУЛЬТУРЫ" г. Мінск, пл. Кастрычніцкая, 1. Тэл.: 327 26 12. ■ Выстава Беларускага саюза фатографіаў "Фотомінуці" — да 21 студзеня. ■ Выстава твораў Настасі Люцко і Настасі Чадзій "Вібрацыі" — да 21 студзеня. ■ Выстава "Дывертэсмент", прымаркаваная да 60-годдзя Беларускага дзяржаўнага цырка — з 23 студзеня да 4 лютага.

■ 24 — "Гэта ўсё яна" (драма) А.Лавана. ■ 25 — "Партрэт" (трагіфарс паводле апавесці М.Гогаля). ■ 26 — "Бетон" (візуальная паэзія) Я.Карняга. ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ БЕЛАРУСКІ ТЭАТР "ЛЯЛКА" г. Віцебск, вул. Пушкіна, 2. Тэл.: (8-0212) 36 32 50. ■ 19 — "Марозка" (казка на 2 дзеі) М.Шурывава. Пачатак аб 11-й. ■ 20 — "Дальтвілае сланяна" Р.Кіплінга. Пачатак аб 11-й. ■ 26 — "Жыў-быў Заіц" (казка ў 2-х дзеях) М.Шувалова. Пачатак аб 11-й.